

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
KONUŞMA ETKİNLİKLERİNİN TÜRKÇE DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE KADER DENİZ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. MEHMET FİDAN

AKSARAY-2025

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKÇE EĞİTİMİ BİLİM DALI

**ORTAOKUL TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ
KONUŞMA ETKİNLİKLERİNİN TÜRKÇE DERSİ
ÖĞRETİM PROGRAMI ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GAMZE KADER DENİZ

DANIŞMAN: DOÇ. DR. MEHMET FİDAN

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. EROL AKSOY

JÜRİ ÜYESİ: DOÇ. DR. ATILLA DİLEKÇİ

AKSARAY-2025

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren (....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Gamze Kader

Soyadı : DENİZ

Bölümü : Türkçe Eğitimi (Tezli Y. L.)

İmza :

Teslim Tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin
Türkçe Dersi Öğretim Programı Çerçevesinde İncelenmesi

İngilizce Adı: Examination of Speaking Activities in Secondary School
Turkish Textbooks within the Framework of Turkish Course
Curriculum

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Gamze Kader DENİZ
İmza

T.C.
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
JÜRİ ONAY SAYFASI

Gamze Kader DENİZ tarafından hazırlanan “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Etkinliklerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı Çerçevesinde İncelenmesi” başlıklı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/oy çokluğu ile Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	<u>Kabul</u>	<u>Ret</u>	<u>İmza</u>
Danışman: (Doç. Dr. Mehmet FİDAN) (Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: (Doç. Dr. Erol AKSOY) (Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Erciyes Üniversitesi)	☐	☐	
Üye: (Doç. Dr. Atilla DİLEKÇİ) (Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Aksaray Üniversitesi)	☐	☐	

Tez Savunma Tarihi: 12/06/2025

Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu’nuntarih ve sayılı kararı ile onaylanmıştır.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Prof. Dr. Aybala ÇAYIR

İmza

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın uzun ve meşakkatli sürecinde, her zaman sabırla ve anlayışla yaklaşan, akademik gelişmeye büyük katkıları olan değerli hocam Doç. Dr. Mehmet Fidan'a en derin minnet duygularımı sunarım.

Lisans ve lisansüstü eğitimim boyunca bilgi ve tecrübeleriyle beni donatan tüm değerli hocalarıma teşekkürlerimi sunarım. Lisans eğitimim sırasında derslerinden büyük bir keyif aldığım, disiplinli yapısı, akademik yaklaşımı ve insanlığı benim için her zaman bir örnek teşkil eden kıymetli hocam Doç. Dr. İlknur Karagöz'ü rahmet, minnet ve özlemle anıyorum.

Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen, her zaman varlıklarıyla bana en büyük güç kaynağı olan sevgili aileme ve bu zorlu süreçte bana her zaman inanan, sabırla destek olan, varlığıyla en büyük manevi destekçim olan Ekrem Çetinkaya'ya gönülden teşekkür ediyorum.

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerini Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde inceleyerek etkinliklerin öğretim programındaki konuşma kazanımlarıyla ne derece örtüştüğünü ve belirlenen ölçütlerle ne ölçüde uyumlu olduğunu tespit edebilmektir. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırmanın materyallerini, 2024-2025 eğitim öğretim yılı için önerilen farklı yayınevleri ve MEB Yayınlarına ait 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları oluşturmaktadır. Bu kitaplarda yer alan konuşma etkinlikleri, sayı ve tema, bulunduğu yer, etkinlik türleri, kazanım, yöntem, bilişsel beceri ve atölye çalışmaları açısından incelenmiştir. Elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, konuşma etkinliklerinin çoğu ders içi uygulamalarda yer alırken değerlendirme odaklı etkinlikler daha azdır. Tema dağılımları, sınıf düzeyine ve program hedeflerine göre farklılıklar göstermektedir. Etkinlik türlerinde duygu ve düşünce paylaşımı öne çıkarken ilerleyen sınıflarda daha karmaşık akademik konuşma becerileri artış göstermektedir. Oyun tabanlı etkinliklere daha sınırlı düzeyde yer verildiği belirlenmiştir. Serbest konuşma yönteminin yaygın olarak kullanıldığı, eleştirel, ikna edici ve yaratıcı konuşma gibi yöntemlerin ise daha az kullanıldığı görülmüştür. Kazanım dağılımlarında tüm sınıflarda konuşma stratejilerini uygulama becerisine odaklanılmıştır. Bilişsel becerilerde alt düzey beceriler (anlama, hatırlama, uygulama) ağırlıktadır. Ancak sınıf seviyesi ilerledikçe uygulama becerisine vurgu artmaktadır. 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki konuşma atölyelerinde akran değerlendirmesi ortak bir yaklaşım olup temalar arasında çeşitli öğrenme deneyimleri sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler : Konuşma becerisi, Türkçe ders kitapları, Konuşma etkinlikleri, Türkçe Dersi Öğretim Programı.

Bilim Kodu : 11101

Sayfa Adedi : 96

Yazar : Gamze Kader DENİZ

Danışman : Doç. Dr. Mehmet FİDAN

ABSTRACT

The main purpose of this research is to examine the speaking activities in Turkish textbooks within the framework of the Turkish Course Curriculum and to determine to what extent the activities overlap with the speaking outcomes in the curriculum and to what extent they are compatible with the determined criteria. Document review, one of the qualitative research methods, was used in the research. The materials of the research consist of 5th, 6th, 7th and 8th grade Turkish textbooks from different publishing houses and MEB Publications recommended for the 2024-2025 academic year. The speaking activities in these books were examined in terms of number and theme, location, activity types, outcomes, methods, cognitive skills and workshops, and the content analysis method was used in the analysis of the obtained data. As a result of the research, most of the speaking activities are included in in-class applications, and evaluation-oriented activities are quite limited. Theme distributions vary according to the grade level and program goals. While sharing feelings and thoughts is dominant in activity types, it was determined that more complex academic speaking skills increase in later grades, but game-based activities are given less place. The free speaking method was widely used, but it was observed that methods such as critical, persuasive and creative speaking were given less space. In the distribution of achievements, the focus was on the ability to apply speaking strategies in all classes. In cognitive skills, lower-level skills (understanding, remembering, applying) are dominant, but as the grade progresses, the emphasis on application skills increases. Peer assessment is a common approach in speaking workshops in the 2024 Turkish Course Curriculum, and it was concluded that various learning experiences were offered across themes.

Keywords : Speaking skills, Turkish course books, Speaking activities, Turkish Course Curriculum.

Science Code : 11101

Number of Pages : 96

Author : Gamze Kader DENİZ

Supervisor : Assoc. Dr. Mehmet FİDAN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKLARI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI	iii
TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
KISALTMALAR	xiii
BİRİNCİ BÖLÜM	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Araştırma Sorusu ve Alt Araştırma Soruları	3
1.2.1. Araştırma Sorusu	3
1.2.2. Alt Araştırma Soruları	3
1.3. Araştırmanın Amacı	4
1.4. Araştırmanın Önemi	4
1.5. Sınırlılıklar	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM	7
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	7
2.1. Dil	7
2.1.1. Dil ve Konuşma İlişkisi	9
2.1.2. Dilin Rolü ve İşlevi	10
2.1.3. Konuşmanın Dilin Pratik Uygulaması	10
2.1.4. Dilin Yapısal Bileşenleri ve Konuşma	11
2.1.5. Dilin Evrensel ve Çeşitliliği Konuşmada Nasıl Yansır?	11

2.1.6. Dilin Gelişimi ve Konuşma Becerisi	11
2.2. Konuşma	12
2.3. Konuşma Eğitimi	14
2.4. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Konuşma Eğitimi	15
2.5. Konuşma Süreci	17
2.6. İlgili Araştırmalar	18
2.6.1. Doktora Tezleri	18
2.6.2. Yüksek Lisans Tezleri	19
2.6.3. Makaleler	20
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	22
3. YÖNTEM	22
3.1. Araştırmanın Modeli/Deseni	22
3.2. Araştırma Materyalleri	22
3.3. Veri toplama Süreci	23
3.4. Verilerin Analizi	24
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	25
4. BULGULAR	25
4.1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Sayı ve Tema Dağılımına İlişkin Bulgular	25
4.2. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular	30
4.3. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Tür Dağılımına İlişkin Bulgular	32
4.4. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlar Dağılımına İlişkin Bulgular	40
4.5. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Yöntem Dağılımına İlişkin Bulgular	45
4.6. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Beceriler Dağılımına İlişkin Bulgular	51
4.7. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Konuşma Atölye Çalışmaları Dağılımına İlişkin Bulgular	55
BEŞİNCİ BÖLÜM	57
5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER	57
5.1. Sonuç ve Tartışma	57
5.2. Öneriler	64

KAYNAKÇA.....	65
EKLER.....	73
AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU	80

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Materyalleri Listesi	23
Tablo 2. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı	26
Tablo 3. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı	27
Tablo 4. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı	27
Tablo 5. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı	28
Tablo 6. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı	29
Tablo 7. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı	29
Tablo 8. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı	30
Tablo 9. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı	30
Tablo 10. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı	31
Tablo 11. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı	31
Tablo 12. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı.....	32
Tablo 13. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı	32
Tablo 14. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı	33
Tablo 15. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı	34
Tablo 16. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı ..	35
Tablo 17. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı	37
Tablo 18. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı ..	38
Tablo 19. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı ...	39
Tablo 20. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Öğretim Çıktılarına Göre Dağılımı	41
Tablo 21. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı	42

Tablo 22. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı	43
Tablo 23. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı	43
Tablo 24. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı	44
Tablo 25. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı	45
Tablo 26. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı.....	46
Tablo 27. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı.....	47
Tablo 28. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı...	48
Tablo 29. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı.....	49
Tablo 30. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı ...	50
Tablo 31. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı ...	51
Tablo 32. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı	52
Tablo 33. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı	52
Tablo 34. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı	53
Tablo 35. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı	53
Tablo 36. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı	54
Tablo 37. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı	54
Tablo 38. MEB Yayınları 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Konuşma Atölyeleri ve Dağılımı	55

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Türkçe Ders Kitaplarında Sınıf Seviyesine Göre Dil Becerileri Etkinlik Dağılımı (5-8. Sınıflar).....	25
Şekil 2. 5. Sınıf 1. Kitap “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 100	33
Şekil 3. 5. Sınıf 2. Kitap “Günlük Hayatında Yaptıklarını Anlatma” Etkinlik Türü, s. 68 ..	34
Şekil 4. 6. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 94	34
Şekil 5. 6. Sınıf “Metinle İlgili Soruları Cevaplama” Etkinlik Türü, s. 139	35
Şekil 6. 6. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 256	36
Şekil 7. 6. Sınıf “Görselden hareketle Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 48	36
Şekil 8. 7. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 66	37
Şekil 9. 7. Sınıf “Yaptığı Araştırmanın Sonucunu Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 48	37
Şekil 10. 7. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 106	38
Şekil 11. 7. Sınıf “Metinle İlgili Soruları Cevaplama” Etkinlik Türü, s. 89	38
Şekil 12. 7. Sınıf “Yaptığı Araştırmanın Sonucunu Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 245	39
Şekil 13. 8. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 30	39
Şekil 14. 8. Sınıf “Metinle İlgili Soruları Cevaplama” Etkinlik Türü, s. 180	40

KISALTMALAR

- f*** : Frekans
MEB : Millî Eğitim Bakanlığı
TDK : Türk Dil Kurumu
TDÖP : Türkçe Dersi Öğretim Programı
vb : ve benzeri
vd : ve diğerleri

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Günümüz eğitim sisteminde Türkçe dersleri, öğrencilerin dil becerilerini geliştirerek etkili iletişim kurabilmelerini hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda konuşma becerisi, dilin en önemli bileşenlerinden biri olarak kabul edilebilir. Öğrencilerin düşüncelerini açıkça ifade etmeleri, dinleme becerilerini geliştirmeleri ve farklı sosyal durumlarda uygun dil kullanabilmeleri için konuşma etkinliklerinin büyük önemi vardır. Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin yeterince etkili ve kapsamlı olup olmadığı, Türkçe Dersi Öğretim Programı (TDÖP)'ndaki kazanımlarla ne ölçüde örtüştüğü gibi sorular alanında çalışan araştırmacılar ve öğretmenler tarafından sıklıkla gündeme getirilmektedir (Akıncı, 2020; Çetinkaya, 2017; Doğan ve Sinan, 2024; Marangoz, 2014; Sakarya Erkek, 2023; Serin ve Arslan, 2023; Temizkan, 2014).

Ortaokul Türkçe ders kitapları, dil becerilerini geliştirmeye yönelik çeşitli etkinlikler içermektedir. Bu etkinlikler arasında, öğrencilerin sözlü ifade yeteneklerini geliştirmeyi amaçlayan konuşma etkinlikleri de bulunmaktadır. Öğretim programı, öğrencilerin dil becerilerini dört temel alanda geliştirmeyi hedeflerken ders kitaplarındaki etkinliklerin bu hedeflere uygun olup olmadığının, etkinliklerin öğrencilerin ihtiyaçlarına ve seviyelerine uygunluğunun belirlenmesi gerekmektedir.

Dil, bireyin düşünce ve duygularını ifade etmesinde, sosyal çevre ile iletişim kurmasında ve kültürel mirasın nesiller boyunca aktarılmasında hayati bir rol oynar. Dört temel dil becerisi olan dinleme, konuşma, okuma ve yazma bireyin dil gelişimini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda bireyin kendini ifade etme gücünü artırır. Bu dil becerileri arasında konuşma, bireyin günlük yaşamda en sık kullandığı, sosyal hayatta aktif bir şekilde iletişim kurmasını sağlayan beceri olarak öne çıkmaktadır.

İletişim süreçlerinin önemli bir unsuru konuşmadır. Bu sebeple konuşmanın bir beceri olarak kabul edilmesi, günlük hayatta ne kadar önemli olduğunu ve eğitimdeki sürekli vurgusunu gerektiren bir meseledir (Maden, 2020, s. 25). Öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirirken yapılan hatalara odaklanmak ve bu hataları erken dönemde düzeltmek önemlidir. Bu süreçte öğrencilere farklı konuşma örnekleri sunarak ve bolca alıştırma yapmalarını teşvik ederek destek olunmalıdır. Ayrıca konuşma, diğer dil becerileri gibi uygulamayla gelişen bir beceridir (Aydın ve Pehlivan, 2021, s. 186). Konuşma becerisinin geliştirilmesi, bireysel ve toplumsal açıdan önem taşımakta ve eğitim süreçlerinde üzerinde durulması gereken bir alan olarak karşımıza çıkmaktadır.

Türkiye'de ortaokul düzeyindeki Türkçe ders kitapları, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Türkçe Dersi Öğretim Programı, dil becerilerinin bir bütünlük içerisinde ele alınmasını ve özellikle konuşma becerisine yönelik etkinliklerin öğrencinin bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimini desteklemesini amaçlamaktadır. Yeni müfredatta konuşma becerisinin çeşitli atölyeler ve yöntemlerle geliştirilmesi gerektiği vurgulanmakta ve etkinliklerin ders öncesi hazırlık, ders içi uygulamalar ve değerlendirme aşamalarında tutarlı bir şekilde planlanması beklenmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2024). Bu noktada, Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin bilişsel beceri düzeyi, temalardaki yeri, etkinliklerin türü ve etkinliklerin bulunduğu yer gibi unsurlar açısından incelenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, konuşma etkinliklerinin sınıf içi uygulamalarda kullanılabilecek nitelikte olup olmadığı, öğrencilere eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini kazandırmada ne kadar etkili olduğu da sorgulanması gereken bir konudur. Dil becerilerinin bütüncül bir yaklaşımla ele alınması hedeflense de bu becerilerin edinilmesi sürecinde yapılan etkinlikler farklılık göstermektedir. Her becerinin yapısı ve kullanım biçimi, öğretim sürecindeki etkinlikleri etkiler. Bu nedenle dil yeterliliğini belirlemede çeşitli değerlendirme uygulamalarına da ihtiyaç duyulmaktadır (Sallabaş ve Kiler, 2024, s. 651).

Dil becerileri, bireyin iletişim kurma, düşüncelerini ifade etme ve sosyal hayata katılımında kritik bir role sahiptir. Bu beceriler arasında konuşma, günlük yaşamda bireyin kendisine sözlü olarak ifade edebilmesini, düşüncelerini akıcı ve etkili bir şekilde dile getirebilmesini sağlayan önemli bir yetenektir. Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin dil becerilerinin bir bütünlük içinde geliştirmeyi hedeflerken, özellikle konuşma becerisinin üzerinde durulması gerektiğini vurgulamaktadır (MEB, 2024). Bu

kapsamda, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri, öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirme sürecinde önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır.

Türkçe Dersi Öğretim Programı, öğrencilerin dil becerilerini dört temel alanda geliştirmeyi hedeflemektedir (MEB, 2024). Bu çerçevede, konuşma becerisi, öğrencilerin kendilerini doğru ve etkili bir şekilde ifade edebilmeleri, sosyal ve akademik hayatta başarılı olmaları açısından büyük önem taşımaktadır. Araştırma kapsamında, ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin nitelik ve içerik açısından incelenmesi, etkinliklerin program hedefleri ile uyumunun değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca, bu etkinliklerin öğrencilerin farklı seviyelerine ve ihtiyaçlarına uygun olup olmadığı da incelenecektir. Bu değerlendirmeler sonucunda Türkçe ders kitaplarının konuşma etkinlikleri açısından daha etkili ve verimli hale getirilmesine yönelik öneriler sunulacaktır. Bu araştırma, ortaokul Türkçe ders kitaplarının geliştirilmesi ve Türkçe Dersi Öğretim Programı'nın etkin bir şekilde uygulanmasına katkı sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırmada konuşma etkinlikleri, kullanılan yöntemler, atölyeler, türler, bilişsel beceri düzeyi, temalardaki yeri ve ders süreçlerindeki dağılımı açısından detaylı bir şekilde ele alınacaktır. Bu çalışma, ortaokul Türkçe ders kitaplarında konuşma etkinliklerinin niteliğine yönelik kapsamlı bir değerlendirme sağlayacaktır. Böylelikle konuşma becerisinin öğrencilere kazandırılmasına yönelik mevcut durum ortaya konacak ve elde edilen veriler ışığında öğretim programı geliştiricilerine, ders kitabı yazarlarına ve öğretmenlere öneriler sunulacaktır.

1.2. Araştırma Sorusu ve Alt Araştırma Soruları

1.2.1. Araştırma Sorusu

2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı (5. sınıf) ile 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı (6, 7 ve 8. sınıf) çerçevesinde, ortaokul Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin nitelik ve nicelik özellikleri nedir?

1.2.2. Alt Araştırma Soruları

1. Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri sayı ve tema açısından nasıl dağılım göstermektedir?

2. Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri bulunduğu yer açısından nasıl dağılım göstermektedir?
3. Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri türler açısından nasıl dağılım göstermektedir?
4. Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri TDÖP'teki kazanımlar açısından nasıl dağılım göstermektedir?
5. Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri yöntem açısından nasıl dağılım göstermektedir?
6. Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri bilişsel beceriler açısından nasıl dağılım göstermektedir?
7. MEB Yayınları 5. Sınıf 1. ve 2. Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı'na göre konuşma atölyesi çalışmalarındaki niteliksel özellikleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, 5. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerini 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerini ise 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde ele alarak, konuşma etkinliklerinin öğretim programı kazanımlarıyla ne derece örtüştüğünü ve belirlenen ölçütlerle ne derece uyumlu olduğunu incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Dil becerileri, bireylerin kendilerini ifade edebilmelerinde düşüncelerini düzenleyebilmelerinde ve sosyal hayata katılabilmelerinde temel bir rol oynamaktadır. Bu beceriler arasında konuşma, bireyin kendini ifade etme, fikirlerini savunma, eleştirel düşünme yeteneklerini geliştirme ve sınıf içi-dışı etkili iletişim kurma sürecinde kritik bir öneme sahiptir. Eğitim süreçlerinde konuşma becerisi, çoğu zaman ihmal edilen veya arka planda kalan bir alan olarak görülmektedir (Benzer ve Ünsal 2019, s. 648; McDonough, Shaw ve Masuhara, 2013, s. 156; Topçuoğlu, 2010, s. 413). Bu durum, bireylerin günlük yaşamlarında kendilerini etkili bir şekilde ifade etmekte zorlanmalarına, iletişim becerilerinin yetersiz kalmasına ve özgüven eksikliği yaşamlarına yol açmaktadır. Aynı

zamanda ortaokul dönemi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirdikleri, kimliklerini buldukları ve sosyal becerilerini pekiştirdikleri önemli bir dönemdir. Türkçe dersi, öğrencilerin dil becerilerini geliştirme sorumluluğunu üstlenen en önemli derslerden biridir. TDÖP, dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini bütüncül ve dengeli bir şekilde geliştirmeyi hedeflemekte; bu kapsamda konuşma becerisini eğitimi için özel kazanımlar ve etkinlikler önermektedir. Ortaokul düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitapları bu hedeflere ulaşmada öğretmenler ve öğrenciler için rehber niteliği taşımaktadır. Ders kitaplarında yer alan konuşma etkinliklerinin niteliği, öğrencilerin bu beceriyi geliştirme sürecini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi ve değerlendirilmesi, eğitimde başarıyı arttırmak için önemli bir adım olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu araştırma, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde analiz edilmesini amaçlamaktadır. Araştırma, ders kitaplarının müfredat hedefleri ile ne ölçüde uyumlu olduğunu değerlendirmeyi hedeflemektedir.

1.5. Sınırlılıklar

- Araştırma yalnızca ortaokul düzeyinde kullanılan Türkçe ders kitapları ile sınırlıdır.
- Araştırma, mevcut Türkçe Dersi Öğretim Programı’nın belirlediği hedef, kazanım ve standartlar çerçevesinde yapılmıştır.

1.6. Tanımlar

Konuşma: “İnsanın, öteki insanlarla ilişkilerini sürdürebilmesi için en çok gereksinim duyduğu ve yararlandığı önemli bir dil etkinliğidir.” (Aktaş ve Gündüz, 2015, s. 99).

Etkinlik: “Etkin olma durumu, aktiflik, faallik, faaliyet, aktivite” (Türk Dil Kurumu [TDK], 2025).

Öğretim Programı: “Eğitim programı içinde yer alan ve belli disiplin alanlarına ait bilgi kategorilerinin bir sistem dâhilinde düzenlenmesinden oluşan programdır. Okulda ve okul dışında bireye kazandırılması planlanan bir dersin öğretimiyle ilgili tüm etkinlikleri kapsayan yaşantılar düzeneğidir.” (MEB, 2023, s. 7).

Ders kitabı: “Bir eğitim programında yer alan hedef, içerik, öğretme-öğrenme süreci ile ölçme-değerlendirme boyutlarına uygun olarak hazırlanmış ve öğrenme amaçlı kullanılan basılı bir öğretim materyali” (Demirel ve Kıröğlü, 2021, s. 4).

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Dil

Dil, insanların düşüncelerini, duygularını, bilgilerini ve deneyimlerini birbiriyle paylaşmak için kullandığı karmaşık ve esnek bir sistemdir. Bilim insanları, düşünürler, araştırmacılar dilin tanımını birçok kez yapmışlardır. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Aksan (2015, s. 11) dili “bir anda düşünemeyeceğimiz kadar çok yönlü, değişik açılardan bakınca başka başka nitelikleri beliren, kimi sırlarını bugün de çözemediğimiz büyümlü bir varlık” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, dilin sadece bir iletişim aracı olmanın ötesinde, keşfedilmeyi bekleyen derinliklere sahip bir yapı olduğunu gösterir. Diğer yandan Aktaş ve Gündüz (2015, s. 17) ise dili, “sözcüklerin mantıksal ve anlamlı dizgi içinde bir araya gelmesinden oluşmuş bir iletişim aracı” biçiminde tanımlar. Aynı zamanda dil, insanların sosyal etkileşimde bulunmalarını, bilgi aktarımını sağlamalarını ve kültürel bir bağ kurmalarını mümkün kılan temel bir araçtır. Aksan (2015, s. 55), *Her Yönüyle Dil* adlı kitabında, yabancı düşünürlerin, dilcilerin, toplumbilimcilerin dil tanımlarına yer vermiştir: Platon dilin, “kendi özel düşüncelerini sesin yardımıyla, özne ve yüklem aracılığıyla anlaşılabilir duruma getirmek” olduğunu belirtirken Andre Martinet ise dili, “insanın kendi bilgi ve deneyimlerini, bir anlamsal kapsamı ve bir ses karşılığı olan birlikler, monemelerle, her toplumda bir başka biçimde açıkladığı bir bildirişme aracı” olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlar, dilin evrensel niteliğini ve bilginin aktarımındaki rolünü vurgulamaktadır.

Dil, belirli sesler, sözcükler ve yapılar aracılığıyla anlam yaratma kapasitesidir. Bu kapasite sayesinde insanlar arasında iletişim sağlanmaktadır. İnsanın araştırmasını, sorgulamasını, düşünmesini sağlayan unsurların başında iletişim gelmektedir. Dil, sembolik bir sistemdir ve her dil, kendi içinde benzersiz bir yapıya, kurallara ve özelliklere sahiptir. Güneş (2016,

s. 22), dilin özelliklerini iletişim aracı, öğrenme aracı, zihni geliştirme aracı ve sosyal gelişim aracı olarak dört özellik üzerinden açıklamıştır. Dilin tanımları yapılırken birçok kez iletişim aracı olduğunu vurgulayan tanımlara rast gelinmiştir. Öğrenme süreçlerinde, öğrenciler ve öğretmenler arasında etkileşim, bilgi paylaşımı ve anlama süreçleri dil aracılığıyla gerçekleşmektedir. Sınıf içindeki konuşmalar, öğrenci öğretmen etkileşimleri, grup çalışmaları gibi pek çok öğrenme etkinliği dil üzerinden gerçekleşmektedir.

Öğrenme aracı olarak dil, bilgi aktarımının temel aracıdır. Öğrenciler, öğrenme materyallerini anlamak, öğrenilen bilgileri ifade etmek ve başkalarına aktarmak için dilden yararlanmaktadır. Öğrenciler, öğrenilen konuları açıklamak, tartışmak ve değerlendirmek için de dil becerilerini kullanmaktadırlar. Bu beceriler, öğrencilere bilgiye erişim, bilgiyi değerlendirme, eleştirel düşünme ve düşüncelerini etkili bir şekilde ifade etme yeteneği kazandırmaktadır. Bu beceriler, öğrenme süreçlerinde ve hayatta başarılı olmada önemli bir role sahiptir. Öğrenciler, dil aracılığıyla sorunları tanımlamakta, çözüm yollarını düşünmekte ve düşüncelerini mantıklı bir şekilde ifade etmektedirler. Dilin iki temel işlevinden bahsedilebilir, kendi duygu, düşünce ve bilgimizi başkalarına aktarmak ve başkalarının duygu, düşünce ve bilgilerini öğrenmek (Yurdakal, 2020, s. 474).

Dil, öğrenme süreçlerinde çok yönlü bir araç olarak işlev görmek ve öğrencilerin bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine önemli katkılarda bulunmaktadır. Dilin etkili bir şekilde kullanılması, öğrenmenin kalitesini artırabilmekte ve öğrencilerin bilgiye erişimini, anlamasını ve ifade etmesini kolaylaştırabilmektedir. Konuşma eğitiminin, insan hayatında önemli rolü olduğunu göz önünde bulundurarak, etkili ve güzel bir konuşma eğitimi zihinsel ve fiziksel boyutları dikkate alınarak yapılmalıdır. İyi konuşan bir birey kendini eksiksiz ve doğru olarak ifade edebilmektedir. Ana dili eğitimi dersleri ise, öğrencilerin duygu ve düşüncelerini dil kurallarına uygun, doğru ve güçlü bir şekilde ifade etmelerini sağlamayı amaçlamaktadır (İşcan, 2015, s. 6).

Zihni geliştirme aracı olarak dil, düşünme süreçlerini etkilemekte ve şekillendirmektedir. Dil, zihin gelişiminde kilit bir rol oynayan güçlü bir araçtır. Dil aracılığıyla düşüncelerimiz ifade edilmektedir. Öğrenciler, öğrenmeyi anlama, bilgiyi organize etme ve kavrama süreçlerini, dili kullanarak düşünmektedirler. Dil, soyut kavramların ifadesini sağlayarak öğrencilerin konular arasında bağlantı kurmalarına yardımcı olmaktadır. Birey, karmaşık problemleri dil aracılığıyla analiz edebilmekte, çeşitli çözüm yollarını düşünebilmekte ve bu çözümleri ifade edebilmektedir. Dil becerilerinin gelişimi, bireyin eleştirel düşünme ve problem çözme yeteneklerini güçlendirmektedir. Dil becerileri, sözcükleri hatırlama,

bilgiyi sıralama ve bilgiye hafızada tutma süreçlerini etkilemektedir. Dilin güçlü bir şekilde kullanılması, bireyin kısa ve uzun vadeli bellek kapasitesini artırmaktadır. Örneğin, bilgiyi kelimelerle ifade etmek, bellek süreçlerine katkıda bulunmaktadır. İlkokula başlayan öğrenciler, ana dil edinimine dayalı temel bilgi ve becerilere sahip olarak okula gelmektedirler. Bu öğrencilere verilen Türkçe dersleri, soyut olarak zihinlerinde var olan dil yetilerini daha iyi ifade etmelerine olanak tanımaktadır. Dil becerilerinin dışavurulmasıyla birlikte, anlama ve anlatmaya dayalı karşılıklı bir süreç olan iletişim başlamaktadır (Özdemir, 2019, s. 61).

Dil, sosyal gelişimde bireylerin sosyal etkileşimde bulunma, bağlantı kurma ve kültürleriyle etkileşime geçme yeteneklerini güçlendirir. Bir toplumun kültürünü ve değerlerini aktaran önemli bir araçtır. Öğrencilere kendi kültürlerini anlama, başkalarının kültürlerini keşfetme ve farklı perspektifleri anlama fırsatı sunmaktadır. Bu, öğrencilere kültürel farkındalık kazandırır ve küresel bir bakış açısı geliştirmelerine katkıda bulunmasını sağlamaktadır. Çocuğun konuştuğu dil, yetiştiği çevre ve coğrafyanın etkisiyle o bölgeye özgü ağız özelliklerini taşıyabilmektedir. Bu nedenle, okul öncesi dönemde kazandığı dil becerileri ve alışkanlıklarının eğitim sürecinde geliştirilmesi, çocuğun dil kurallarına uygun ve akıcı bir şekilde kendini ifade edebilmesi için güçlü bir ana dili eğitimine sahip olması büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2020, s. 71). Dil, empati kurma ve duygusal zeka geliştirme süreçlerine katkıda bulunmaktadır. Bireyler, dil aracılığıyla duygularını ifade eder ve başkalarının duygularını anlamaya çalışır. Bu, empatik bağlantıların oluşmasına ve sosyal ilişkilerin derinleşmesine yardımcı olmaktadır. Bir birey, dil yoluyla toplumsal beklentileri öğrenmekte, kültürel değerleri paylaşmakta ve sosyal normlara uygun davranışlar sergilemektedir. Bu açıdan dil, sosyal uyum ve entegrasyon için önemlidir. Konuşma becerisi, insanların ihtiyaçlarından doğmuş; duygularını ve düşüncelerini ifade ederek iletişim kurmalarını sağlayan en etkili araç olarak değerini korumuş ve özellikle ilköğretim düzeyinde, çocukların kendini ifade etme yolları arasında büyük önem taşımaktadır (Yılmaz, 2020, s. 70-71).

2.1.1. Dil ve Konuşma İlişkisi

Dil ve konuşma, iletişimin temel köprüsünü oluşturan en önemli iki kavramdır. İnsanların birbirleriyle etkileşimde bulunmalarını sağlayan temel unsurlardır. Bu iki kavram sıkça birbirine yerine kullanılsa da, aralarında önemli farklar bulunmaktadır. Dil, geniş bir

kavram olup sesler, kelimeler ve semboller aracılığıyla anlamın iletilmesini sağlar. Dil, hem dil eğitiminin amacı hem de aracıdır; kapsayıcı, kültür taşıyıcı, anlaşma aracı ve toplumların yapı taşı gibi özelliği vardır (Şen, 2022, s. 2). Konuşma ise bu dilin, belirli bir zamanda ve bağlamda kullanılması ile ortaya çıkan sesli bir eylemdir. Konuşma, başlangıçta kişinin kendini ifade etme ve duygularını dışa vurma aracı olarak başlar zamanla başkalarıyla iletişim kurmaya ve ilişki kurmaya yönelik bir süreç haline gelir (Erdem, 2014, s. 238).

2.1.2. Dilin Rolü ve İşlevi

Dil, düşünceyi ifade etmek, bilgi aktarmak, duyguları paylaşmak ve kültürü iletmek gibi çok çeşitli işlevlere sahiptir. Dil, sembolik bir sistem olarak kullanılır ve bireyler arası iletişimi mümkün kılar. Dilin bu temel işlevleri, insanların birbirleriyle bağlantı kurmalarını, anlaşmalarını ve topluluklarını sürdürmelerini sağlamaktadır. Dil, iletişimin temel aracı olarak duygu, düşünce ve isteklerin paylaşılmasında önemli bir rol oynamakta ve tarihsel ya da kültürel bilgi ve birikimlerin zaman boyutunda sonraki kuşaklara aktarılmasını, aynı mekândaki ya da farklı mekânlar arasındaki bilgi aktarımını uzam boyutunda sağlamaktadır. Ayrıca teknoloji tabanlı paylaşımlarda sanal boyutlarda gerçekleşen iletişimde de kritik bir işleve sahiptir (Kaplan, 2021, s. 10).

2.1.3. Konuşmanın Dilin Pratik Uygulaması

Konuşma, dilin sesli bir şekilde kullanılmasıdır. Dilin ses bilgisi, söz dizimi ve anlam bilgisi gibi bileşenleri, konuşma sırasında bir araya gelir ve bireyin düşüncelerini, duygularını veya bilgilerini ifade etmesini mümkün kılar. Konuşma, dilin canlı ve dinamik bir şekilde kullanılmasıdır ve bireyler arası iletişimin en yaygın formudur. Konuşma, iletişimin en yaygın ve doğal biçimidir. Bu nedenle, çocuklara doğru ve düzgün konuşma becerisi kazandırmak, düşüncelerini açık ve net bir şekilde ifade edebilmelerini sağlamak önemlidir. Bu, dilin pratikte etkili kullanımını ve başkalarının zihinlerinde belirsizlik bırakmadan anlaşılır olmayı gerektirir (Temizkan, 2017, s. 202).

2.1.4. Dilin Yapısal Bileşenleri ve Konuşma

Dilin yapısal bileşenleri, ses üretimi, kelime dağarcığı, dil bilgisi ve anlam bilgisini içermektedir. Bu bileşenler konuşmanın temel yapı taşlarını oluşturur. Konuşma, bu yapısal bileşenleri kullanma sürecidir. Konuşma sırasında, bireyler belirli sesleri çıkarır, kelimeleri bir araya getirir, dil bilgisini uygular ve anlam oluşturur. Bu süreç, dilin yapısal özelliklerini pratiğe dökme ve etkili iletişim kurma becerisini içermektedir. Konuşma, fiziksel unsurların harekete geçirilmesiyle gerçekleştirilen bir süreç olup, zihinde tasarlananların aktarılmasını içeren bir üretim sürecidir ve iyi bir konuşma için bu sürecin fiziksel ve zihinsel unsurları tanınmalıdır (Aytan ve Güneş, 2020, s. 64-78).

2.1.5. Dilin Evrensel ve Çeşitliliği Konuşmada Nasıl Yansır?

Her dil, kendi özelliklerine ve kurallarına sahip olsa da, dilin temel özellikleri evrenseldir. Konuşma, bu evrensel dil özelliklerini belirli bir dilin çerçevesinde uygulama sürecidir. Konuşma sırasında bu evrensel özellikler belirli bir dilin kuralları ve özellikleri için çeşitlenir.

Dil, tarihi, sosyal, edebi ve felsefi açılardan değerlendirildiğinde hepsinin üzerinde birleştiği ortak nokta, dilin genel niteliği bakımından o dili konuşanların aralarındaki anlaşmayı sağlamak üzere küçük ses birliklerine dayanarak oluşturdukları kelime ve şekiller dünyası veya seslerden örülmüş sistemli bir işaretler birliği olmasıdır. Bu da dilin evrenselliğini ve her kültürde farklı biçimlerde zengin bir çeşitlilikte nasıl yansıdığını gösterir (Korkmaz, 2023, s. 660).

Dil ve konuşma, sosyal ve kültürel bağlamda önemli bir rol oynar. Konuşma, bireylerin belirli bir topluluk içindeki sosyal normlara uygun olarak iletişim kurmalarına olanak tanır. Aynı zamanda konuşmanın kültürel bir yansıması olarak dil, bir topluluğun kimliğini ve değerlerini yansıtır.

2.1.6. Dilin Gelişimi ve Konuşma Becerisi

Dilin öğrenimi ve gelişimi sürecinde, bireyler önce dilin genel kuralları ve yapılarını anlatmaktadır. Konuşma pratiğiyle de bu yapılar pekiştirilerek derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır. Konuşma, bireyin dil bilgisi kurallarını içselleştirmesini ve dilin pratik uygulamasını öğrenmesini sağlamaktadır. Dil gelişimi ve konuşma becerisi birbirini güçlendirir, dil edinimi sürecinde konuşma, dilin karmaşık yapısını kavramasına yardımcı olur. Dolayısıyla, dil ve konuşma arasındaki ilişki dilin soyut yapılarına sesli bir eyleme

dönüşen bir süreçtir. Dil, düşünce ve anlamın kodlanması ve iletilmesi için bir araçtır; konuşma ise bu aracın somut, işlevsel bir kullanımıdır. Dilbilgisi büyük oranda konuşucunun bilinç düzeyindeki dile ilişkin bilgisi olmamakla birlikte kritik yaş aralığında kendiliğinden içselleştirilen bir dizgedir ve bu bilinçsizce edinilen bilgi, konuşma sürecinde kendi kendini yöneten bir dizge olarak, düşüncenin biçimlendirilmesi aşamasında etkinleşen karmaşık ve çok boyutlu bir işleyişe sahiptir. Konuşucunun sahip olduğu dilbilgisi, sesbilimsel, biçimbilimsel, sözdizimsel ve anlambilimsel bilgileri kapsamaktadır (Bozkurt, 2021, s. 56).

2.2. Konuşma

Konuşma, bireyler arasında iletişim kurmak için kullanılan sözlü bir iletişim biçimidir. Ayrıca konuşma bireylerin yaşantılarının birçok alanında kullandıkları bir beceridir (Ulutaş, 2019, s. 53). Günümüzün büyük bir bölümü, bilgi edinme, soru sorma, sohbet etme ve kendi hikâyelerimizi anlatma gibi çeşitli konuşma faaliyetleriyle geçmektedir. Bu süreç içinde farklı görüşleri, düşünceleri, duyguları ve sorunları paylaşarak, yeni bilgiler öğrenerek karşılıklı iletişim ve etkileşim sağlanır (Güneş, 2016, s. 103). Gelişim özelliği perspektifinden bakıldığında konuşma doğal bir dil becerisi olarak kabul edilir ve tarih boyunca var olan köklü bir geçmişe sahiptir (Kardaş ve Kardaş, 2020, s. 1).

İnsanlık tarihi boyunca konuşma, ‘söz söyleme sanatı’ olarak kabul edilmiştir (Aktaş ve Gündüz, 2015, s. 101). Söz, insanın doğal bir anlatım aracı değildir; tıpkı doğadaki düzenlenmemiş seslerin notalarla bir müzik parçası haline gelmesi gibi söz de eğitimle konuşma haline gelmektedir (Aktaş ve Gündüz, 2015, s. 101). Dilin etkili bir şekilde öğrenilmesi ve kullanılması, öğrencilerin eğitim süreçlerinde başarılı olmalarına, düşüncelerini açıkça ifade etmelerine ve etkili iletişim kurmalarına katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda sözün eğitimle birleşerek konuşmaya dönüşmesi desteklenmelidir.

Konuşma ve beden dili, insan iletişimde birbirini tamamlayan ve etkileşimi güçlendiren iki önemli öğedir. Birinin eksik olduğu durumlarda, iletişim eksik kalabilir ve karşı tarafın gerçek duygularını, niyetini anlamak zorlaşabilmektedir. Bu iki faktörün bir araya gelmesi iletişimi daha zengin ve etkili hale getirmektedir. Sözlü ve sözsüz iletişimin uyumu, iletişimin etkinliğini artırmaktadır (Çetinkaya Edizer, 2021, s. 107).

Konuşma, sözcüklerin sesli olarak ifade edilmesi ve dilin yapısal kuralları çerçevesinde iletişim kurma sürecidir. Ses tonu, vurgu, hız ve kelime seçimi gibi ses özellikleri, konuşmanın duygu, anlam ve vurgusunu belirtmektedir. Sadece kelimelerin kullanımı değil aynı zamanda beden dilinin eklenmesi de iletişimi güçlendirmektedir. Etkili iletişimde beden dilini verimli kullanmak, dilin yetersiz kaldığı durumlarda jest ve mimikler aracılığıyla anlam karmaşasını ortadan kaldırarak iletişimin anlaşılır ve kalıcı olmasını sağlar (Karakuş ve Gazioğlu, 2020, s. 108).

Beden dili, göz teması, jestler, mimikler, duruş ve dokunma gibi sözsüz iletişim unsurlarını içermektedir. Konuşma sırasında göz teması, baş hareketleri, jestler, beden duruşu, yakınlık, yönelme ve sözel özellikler bir bütün oluşturmaktadır (Sallabaş, 2021, s. 231). Beden dilinin öğelerinden biri olan mimikler önemli bir ifade biçimi olarak görülür (Gün, 2017, s. 62). Beden dili, kişinin duygusal durumunu, samimiyetini ve iletişimdeki niyetini ifade etmektedir. Örneğin, bir gülümseme, samimiyet ve dostluğu iletebilirken, ellerin hareketi ise anlamı pekiştirebilmektedir. Beden dili, insanlar arasındaki iletişimin temelini atmış olmanın yanı sıra, sosyal varlıklar olarak binlerce yıl boyunca özgün bir değerler sistemi geliştiren ve kültürel birikim oluşturan toplumların kültürel değerlerine de yansımaktadır.

Konuşma ve beden dili unsurları arasındaki etkileşim oldukça derindir. Konuşma sırasında beden dilinin kullanımı iletişimin daha açık, etkili ve anlamlı olmasına katkıda bulunmaktadır. Göz teması, konuşulan konuya odaklanmayı vurgularken, jestler ve mimikler duygusal ifadeyi güçlendirmektedir. Beden dilinin uyumlu kullanımı konuşmanın sözlü ifadesini destekleyerek karşı tarafa güven, samimiyet ve anlayış iletebilmektedir. İletişim çatışmaları, alıcının aktarılanları doğru algılamaması ve kendine göre yorumlamasından kaynaklanmaktadır. Bu yanlış anlamaların giderilmesinde beden dili önemli bir rol oynar. Jestler, mimikler ve göz hareketleri gibi beden dili öğeleri, söze gerek kalmadan çok şey anlatır ve etkin iletişimi, sosyal rolleri ve olumlu izlenimleri destekler (Şahin ve Aydın, 2015, s. 234). Bazen söylenmeyen şeyler yani sözsüz iletişim, kelimelerin ötesinde anlamlar taşıyabilir. Bir kişi “Evet, anladım,” dese bile beden dili bu ifadenin gerçekten anlaşıldığını gösterebilir ya da tam tersi durumda belirsizlik veya karışıklık ifade edebilir. Niyet edilmemiş yüz ve beden ifadelerinin kişilerarası iletişimde önemli yeri olduğu vurgulanmaktadır (Dökmen, 2005, s. 29). Dilin sesli olarak kullanılması şeklinde de tanımlanabilen konuşma, ses üretimi, kelime seçimi, cümle yapısı ve anlam oluşturma süreçlerini içerir. Konuşma, dilin canlı ve dinamik bir ifadesidir. Çünkü dilin öğeleri anında birbirine bağlanır ve anlam aktarımı gerçekleşir.

2.3. Konuşma Eğitimi

Konuşma eğitimi, temel konuşma becerilerine odaklanmaktadır. Ses kontrolü ve vurgu üzerine yapılan eğitim, konuşmacının ses tonunu ve vurgusunu etkili bir şekilde kullanmasını sağlamaktadır. Bu da iyi konuşan bireylerin kendilerini tam ve doğru olarak ifade etmelerine katkıda bulunmakta ve bu bağlamda konuşma dersleri öğrencilerin duygu ve düşüncelerini etkili bir biçimde ifade edebilmelerini amaçlamaktadır (Erdem, 2019, s. 216). Dil bilgisi ve söz dizimi konularında yapılan çalışmalar, konuşmacının dilin doğru ve etkili bir şekilde kullanılmasını amaçlamaktadır. Bedensel dil ve duruş, konuşmacının iletişimini destekleyen önemli unsurlardır. İyi bir konuşmacı, konuşmasını etkili bir şekilde planlayabilen ve içeriğini dinleyicilere anlatma stratejileri geliştirebilen kişidir. Konuşma becerisinin geliştirilmesi yazma becerisinde olduğu gibi kuralları ezberlemekle sağlanamaz. Bunun yerine bol uygulama yapmak ve iyi konuşan konuşmacıları dinleyerek onları model almak, bu becerinin geliştirilmesinde en uygun etkinliklerdir (Akkaya, 2020, s. 68). Konu analizi, konuşmacının ele alacağı konuları anlamasına yardımcı olmaktadır. Doğru ve etkili içerik oluşturma becerileri, konuşmacının bilgilerini anlaşılır ve etkileyici bir şekilde ifade etmesini sağlamaktadır. Etkili bir konuşma yapabilmek için bireylerin öncelikle karşısındaki kişiyi dikkatle dinleyip söylediklerini anlamlandırması ve aynı anda vereceği cevabı düşünmesi gereklidir. Bu süreçler, zihnin aktif olmasını sağlayarak bireyin iletişim becerilerini güçlendirmektedir (Erdem, 2019, s. 217).

Konuşma eğitimi, konuşmacıların empati kurma ve dinleme becerilerini geliştirmesine odaklanmaktadır. Dinleyicilerle bağ kurma ve onların ihtiyaçlarını anlama, etkili iletişim için kritik öneme sahiptir. Ayrıca soru cevap teknikleri konusunda eğitim, dinleyicilerle etkileşimi daha etkili hale getirmeye yardımcı olmaktadır. İkna etme yetenekleri, konuşmacıların dinleyicileri etkileme ve kendi görüşlerini benimsetme becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktadır. Topluluk önünde konuşma korkusunu yenme konusundaki çalışmalar, konuşmacıların öz güven kazanmalarına ve büyük izleyici kitlesi önünde rahatça konuşma becerisi kazanmalarına yöneliktir. Konuşmacının amacına ulaşmış olduğu, dinleyicilerden gelen tepkiler ve geri bildirimlerle anlaşılırken, güven ortamı oluşturmak, farklı yöntem ve teknikler kullanarak dikkat çekmek, kendine güvenmek ve dinleyicilerin ilgisini canlı tutmak iletişim sürecinin başarısı için kritik öneme sahiptir (Temizkan, 2017, s. 207-208).

Konuşma eğitimi sürecinde, görsel unsurların nasıl etkili bir şekilde kullanıldığı öğretilir. Sunum teknikleri, slaytlar, grafikler ve diğer görsel unsurların etkili bir şekilde kullanılmasını içerir. Ayrıca konuşmacılar, dijital platformlarda etkili iletişim kurmayı öğrenerek web seminerleri ve video konferanslar gibi sanal ortamlarda da başarılı olabilirler. Görsel okuma ve sunum çalışmaları, öğrencilerin topluluk karşısında konuşma becerisi, özgüven ve sorumluluk bilinci kazanmalarına olanak tanır. Bu tür çalışmalar, öğrencilerin pasif durumdan etkin duruma geçmelerine fırsat vererek bilgi ve birikimlerini bilişim teknolojisi ürünleriyle paylaşmalarını teşvik eder (Göçer, 2008, s. 14-15). Konuşma eğitimi sürecinde, konuşmacılar kendi performanslarını değerlendirme fırsatı bulurlar. Video analizi, konuşmacıların kendi konuşmalarını inceleyerek gelişim alanlarını belirlemelerine yardımcı olur. Bu süreç, konuşmacıların sürekli olarak kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Öğrenciler bu vasıta ile hem derste hem de çevrelerinde iletişim becerilerini ve problem çözme becerilerini daha iyi kullanabilirler (Göçer, 2008, s. 16).

2.4. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda Konuşma Eğitimi

Öğretim yöntemleri, zamanın ihtiyaçlarına göre sürekli olarak gelişmektedir. 1981 yılına kadar öğretmen merkezli yaklaşım uygulanırken 2005'te yapılan değişikliklerle yapılandırmacı yaklaşıma geçilmiş, bu sayede öğrenci odaklı Türkçe öğretimi benimsenmiş ve bilim, teknoloji, birey ve toplum ihtiyaçlarındaki değişimlerin yanı sıra öğrenme-öğretme kuram ve yaklaşımlarındaki gelişmelerin doğrudan etkisiyle bireylerden beklenen rolleri karşılamak amacıyla 2006'da köklü bir değişim geçiren “Türkçe Dersi Öğretim Programı”, çağın gereklerine uygun bireyler yetiştirmek amacıyla 2015, 2017, 2018 ve 2019 yıllarında yenilenmiştir (Türkben, 2021, s. 189). Uygulamada olan program ise 2024 yılında Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli kapsamında hazırlanıp yayınlanan Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı'dır. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda konuşma becerisi, öğrencilerin dilin sözlü yönünü etkili bir şekilde kullanmalarını, düşüncelerini açıkça ifade etmelerini ve topluluk önünde rahatça konuşabilme yeteneklerini geliştirmeyi amaçlar (MEB, 2024). Dil becerilerinden konuşma ve dinleme en çok kullanılan becerilerdir. İnsanlar hayatlarını okuma ve yazma olmadan devam ettirebilir fakat konuşma ve dinleme becerilerini kullanmadan devam ettiremez. Bu nedenle dinleme ve konuşma eğitimi üzerinde daha fazla durulmalı ve geliştirilmesi için

aba gösterilmelidir (Topçuoğlu nal ve zden, 2012, s. 136). Konuşma becerisine yönelik yöntem ve teknikler, konuşmanın şekline ve hazırlıklı ya da hazırlıksız olma durumuna göre özelleşebilir. Bu nedenle bu yöntemler ve teknikler, strateji ve yöntem öğretiminin uygulama esasına göre, öğrenme çıktıları doğrultusunda uygun şekilde kullanılmalıdır (MEB, 2024, s. 10). 2024’te TDÖP’te, dinleme/izleme, okuma, konuşma, yazma ile dil yapıları ve söz varlığı alanlarına, Ortaokul Türkçe Dersi Alan Becerileri Uygulama Esasları başlığı altında yer verilmiştir. Konuşma becerisi uygulama esasları şu şekildedir (MEB, 2024, s. 8):

1. Öğrencinin konuşma beceri seviyesi, eğitim öğretim yılı başında tanılama ölçümleri ile değerlendirilir, devam eden süreçte de değerlendirilerek konuşma becerisi gelişimi yıl boyunca izlenir. Tanılama sonrasında ihtiyaç duyulan alanların gelişimine yönelik uygulamalar yapılır.
2. Öğrencinin akademik başarısının yanı sıra sosyal başarısını da etkileyecek olan akıcı konuşma becerisi bu alandaki öğrenme çıktılarının nihai hedefidir. Bu becerinin gelişmesi için öncelikle mevcut konuşma kusurlarının tespiti gerekir. Tespitin yapılması ve akıcı konuşma becerisinin geliştirilmesi, öğretmen tarafından yürütülecek olan bir süreç takip planıyla mümkündür. Bu amaçla konuşma becerisi takip formları kullanılabileceği gibi öğretmenler kendileri de öğrenme çıktılarına uygun formlar geliştirebilir.
3. Derslerde öğretmen tarafından konuşma etkinliklerinin tamamının değerlendirilmesi; konuşma eğitiminin verimli, amaca uygun olması, süreçte öğretmene nesnel bir değerlendirme imkânı sağlayabilmesi açısından önemlidir.
4. Öğrencinin konuşma öncesi, sırası ve sonrasını kapsayan tüm konuşma süreci basamaklarını bütüncül bir şekilde uygulaması sağlanır.
5. Konuşma becerisine yönelik öğrenme çıktıları “sözlü üretim” ve “sözlü etkileşim” olmak üzere iki kategoriye ayrılmıştır. Bireysel konuşma etkinliklerine yönelik öğrenme çıktıları “sözlü üretim”, karşılıklı konuşma etkinliklerine yönelik olanlar ise “sözlü etkileşim” olarak değerlendirilir. Bununla birlikte dilin kendiliğinden gelen işleyişi, kimi zaman iki işlevi bir araya getirir ve çoğu öğrenme çıktısının her iki işlev için de birlikte işe koşulmasını gerekli kılar.
6. Öğrenme çıktılarının bazılarının süreç bileşenleri birbirinin ön koşuludur. Örneğin “Sözlü sunum yapabilme” öğrenme çıktısının süreç bileşeninde plan yapmaktan bahsedilse de öğrencinin plan yapma becerisini kazanacağı öğrenme çıktısı, “Hazırlıklı konuşmalarını yapılandırabilme”dir. Bu nedenle ön koşul niteliğindeki öğrenme çıktılarına ulaşılmadan onun kullanımını gerektiren öğrenme çıktılarına yönelik çalışmalara geçilmez. Gerektiğinde ek çalışmalarla ön koşul olan beceriler geliştirilir.
7. Konuşma becerisinin geliştirilmesinde büyük oranda öğretim desteğine ihtiyaç duyulduğundan özellikle yöntemlerin öğretimi ile yorumlama, değerlendirme ve eleştirme gibi

üst düzey düşünme becerilerini kullanmayı gerektiren öğrenme çıktılarında model olmayı içeren öğretim süreçlerine yer verilir.

8. Öğrencinin konuşma becerisini geliştirmek ve süreci değerlendirmek amacıyla yüz yüze ve dijital ortamlar oluşturulur.

Konuşma becerisi, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda sadece dil bilgisi ve edebi metinlerle sınırlı kalmayıp öğrencilerin iletişimde başarılı olmalarını sağlamak adına geniş bir perspektifte ele alınmaktadır. Bir dil becerisindeki başarı veya başarısızlık diğer dil becerilerini de etkilediği için eğitime yön veren programdaki kazanımların bütün dil becerilerine aynı oranda hizmet etmesi önemlidir. Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (MEB, 2024) konuşma becerisine yönelik öğrenme çıktıları yer almakta olup konuşma beceri alanı geniş kapsamlı ve ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bu doğrultuda konuşma becerisinin geliştirilmesine yönelik yöntem ve tekniklere de yer verilmiştir.

2.5. Konuşma Süreci

Konuşma süreçleri, dil bilgisel ve iletişimsel yönleri içerir. Bu süreçler, bireylerin doğru ve etkili bir şekilde konuşma becerilerini geliştirmelerini amaçlamaktadır. Konuşma becerilerini geliştirmek amacıyla konuşma planlama, bilgi yapılandırma, düzenleme, konuşmayı yönetme ve konuşmayı değerlendirme teknikleri başvurulan teknikler arasındadır (Güneş, 2015, s. 165-166). Sınıf ortamında öğretmenin konuşma süreçlerine uygun olarak konuşma tekniklerini belirlemesi, öğrencinin konuşma becerilerini etkili ve güzel bir şekilde geliştirmesi için önemlidir ve bu durum öğrenciye yardımcı olabilir (Akkaya, 2020, s. 62). Konuşma süreçleri, bir konuşmacının etkili bir şekilde bilgi iletmek veya bir izleyici kitlesini ikna etmek amacıyla gerçekleştirdiği karmaşık bir serüvendir. Konuşma süreci, genellikle konuşma öncesi, sırası ve sonrası aşamalarını içerir (Güneş, 2016, s. 115; Akkaya, 2020, s. 60; Hasırcı, 2021, s. 220). Konuşma öncesi, konuşmacının konuyu belirleme, amaç belirleme, hedef kitlesi için uygun bir dil ve ton seçme, araştırma yapma ve bir konuşma planı oluşturma sürecidir. Konuşma sırasında, konuşmacı ses tonu, vurgu, beden dili ve göz teması gibi iletişimsel becerilerini kullanarak hazırladığı konuşmayı izleyicilere sunar. Konuşma sonrasında ise konuşmacı performansını değerlendirir, geri bildirimleri toplar ve gelecekteki konuşmalarını geliştirmek adına düzeltmeler yapabilir. Bu süreçlerin başarılı bir şekilde uygulanması, etkili iletişim kurma ve dinleyicileri anlamlı bir deneyim sunma açısından kritiktir. Konuşma öncesinde,

sırasında ve sonrasında gerçekleşen etkinlikler birbiriyle uyumlu bir şekilde olmalıdır. Belirli bir amacı gerçekleştirmek ve dil, sosyal ve iletişimsel ihtiyaçları karşılamak için tasarlanmış olmalıdır (Hasırcı, 2021, s. 220). Konuşma öğretimini kolaylaştırmak için konuşma teknikleri süreçlerine göre gruplandırılmış olup öğretmenler bu teknikleri süreçlere göre öğretmeli ve öğrenciler de bu teknikleri kullanma alışkanlığı oluşturmalıdır (Güneş, 2016, s. 116).

2.6. İlgili Araştırmalar

2.6.1. Doktora Tezleri

Girmen (2007), “İlköğretim Öğrencilerinin Konuşma ve Yazma Sürecinde Metaforlardan Yararlanma Durumları” başlıklı doktora tezinde öğrencilerin konuşma ve yazma süreçlerinde metafor kullandıklarını tespit etmiştir.

Oryaşın (2020), “Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Bütüncül Bir Anlayışla İncelenmesi” başlıklı araştırmasında öğrencilerin Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklere dair görüşlerini ortaya çıkarmayı ve bu etkinliklerin dersin amaçlarına uygunluğunu incelemeyi hedeflemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, öğrenciler etkinlikleri genel olarak kendi seviyelerine uygun ve eğlenceli bulmamışlardır. Etkinliklerin öğrencileri yeterince zorlamadığı gözlemlenmiştir. Ders kitaplarındaki etkinliklerin temel dil becerileri dağılımının dengesiz olduğu ve sınıf seviyelerine göre beceri etkinliklerinin sayısında farklılıklar olduğu tespit edilmiştir.

Demirkol (2023), “Konuşma Eğitimi Etkileyen Boyutların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi” başlıklı doktora tezinde Türkçe öğretmenlerinin konuşma becerisinin eğitim ve öğretiminde hangi konulara odaklanmaları gerektiğine dair öz yeterlik ölçeği geliştirmeyi amaçlamıştır. Bu ölçek, Türkçe Dersi Öğretim Programı, Türkçe ders kitabı ve fakültelerin konuşma eğitimi ders yükleri ile ilişkilendirilmiştir. Konuşma eğitiminde öğretmenlerin rolü üzerine yoğunlaşmış ve öz yeterlik algıları "Konuşma Becerisi Eğitime İlişkin Türkçe Öğretmenlerinin Öz Yeterlik Ölçeği" ile ölçülmüştür. Araştırma sonucu bu ölçeğin geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu göstermiştir ve Türkçe Dersi Öğretim Programı için kullanılabilecek bir kazanım listesi önerilmiştir.

Demir (2020), "Ortaokul Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Sözlü Anlatım Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi ve Söylemlerinin Değerlendirilmesi" başlıklı doktora tezinde

öğrencilerin sözlü anlatım öz yeterlik algıları orta düzeyde iken ürettikleri söylemlerin düşük ve orta düzeyde olduğunu tespit etmiştir.

Doğan (2022), “Hikâye Anlatma Becerisi Ediniminin Hazırlıksız Konuşma Becerisi Gelişimine Katkısı” başlıklı araştırmasında, hikâye anlatma becerisinin 6. sınıf öğrencilerinin hazırlıksız konuşma becerilerini geliştirmeye olan katkısını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin hazırlıksız konuşma becerilerinde anlamlı gelişmeler olduğunu göstermiştir. Ayrıca öğrenciler hikâye anlatımı yapmaktan hoşlanmış ve sosyal yönden gelişme göstermişlerdir. Veli ve öğretmenlerin görüşleri de bu bulguları desteklemiştir.

2.6.2. Yüksek Lisans Tezleri

Marangoz (2014) “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarında Konuşma Eğitimi Uygulamaları” başlıklı yüksek lisans tezinde ilköğretim Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini, tür, yöntem ve tekniklere göre değerlendirerek çağdaş konuşma uygulamalarının kitaplardaki dağılımını ve önemini belirtmektedir.

Coşkun Çınar (2015), “İlköğretim Türkçe Ders Kitaplarındaki Konuşma Becerisi Etkinlikleri İle İlgili Bir Değerlendirme” başlıklı araştırmasında öğrencilerin konuşma eğitimine bakış açılarını, derslerin verimliliğini, etkinlikleri ve öğretmenlerin karşılaştığı durumları değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Öğrenciler, konuşma kurallarına uygulayabildiklerini, sesle beden dillerini etkili kullandıklarını, hazırlıklı konuşmalar yaptıklarını ve kendilerini sözlü olarak ifade edebildiklerini belirtmişlerdir.

Çetinkaya (2017), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarının Sözlüğü İçin Becerilerini Geliştirme Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı çalışmada ilköğretim 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitapları ve öğretmen kılavuz kitaplarındaki etkinliklerin, sözlü iletişim öğrenme alanı amaç ve kazanımlara uygunluğunu incelemeyi hedeflemektedir.

Akıncı (2020), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin öğrencilerin bilişsel gelişimini ne ölçüde desteklediğini incelemiştir. Araştırma sonucunda, incelenen ders kitaplarındaki etkinliklerin büyük bir çoğunluğunun öğrencilerin alt düzey bilişsel becerilerini geliştirmeye yönelik olduğu tespit edilmiştir. Üst düzey bilişsel becerilere yönelik etkinliklerin sayısı ise daha azdır. Sınıf

seviyelerine göre etkinliklerin bilişsel süreç boyutlarına dağılımında farklılık gözlemlenmiştir.

Kesici (2021), “Konuşma Becerisini Geliştirmek İçin Kullanılan Öğretim Yöntem ve Teknikleri İle İlgili Çalışmalar Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinde konuşma becerisini geliştirme amaçlı öğretim yöntem ve tekniklerin niteliğini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonuçları, konuşma becerilerini geliştirme üzerine olumlu bulgular sağlamıştır ve araştırmacılar, konuşma becerilerini geliştirmede yöntem/teknik kullanımının gerekli olduğunu önermiştir.

2.6.3. Makaleler

Deniz, Karagöl ve Tarakcı (2019), “Konuşma Kazanımları Açısından Ortaokul Türkçe Ders Kitapları” başlıklı makalesinde 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının konuşma kazanımları açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Araştırmada, 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren kullanılan ders kitapları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ders kitaplarındaki konuşma becerisi kazanımlarının dağılımında düzeltilmesi gereken unsurlar tespit edilmiştir.

Batur ve Özdemir (2021), “Türkçe Ders Kitabı Etkinliklerinin Kazanımlarla Örtüşme Durumları” başlıklı makalesinde 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki görsel ve etkinliklerin, Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ile ne kadar uyumlu olduğunu incelemeyi amaçlamaktadır. İncelediği her iki kitapta da etkinliklerde görsel kullanıma yer verilmiş ve kullanılan görsellerin metinlerle uyumlu olduğu tespit edilmiştir. Dinleme metinlerinde görsel kullanımının her iki kitapta da sınırlı olduğu görülmüştür.

Kavruk ve Yıldırım (2021), “Türkçe Öğretim Programındaki Konuşma Kazanımlarının Ortaokul Türkçe Ders Kitabı (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerine Yansıması” başlıklı makalesinde 2019 Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre hazırlanan ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının konuşma kazanımlarına yer verme durumunu incelemektedir. Araştırma sonucunda Türkçe ders kitaplarında en az yer verilen becerinin konuşma olduğu tespit edilmiştir.

Yıldırım (2021), “Ortaokul Türkçe Ders Kitabı (5, 6, 7 ve 8. Sınıf) Etkinliklerinin Dil Becerilerine Dağılımı Üzerine Bir İnceleme” başlıklı araştırmasında 5, 6, 7 ve 8. sınıf

Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin dil becerilerine dağılımını incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda, ders kitaplarındaki etkinliklerin büyük çoğunluğunun okuma becerisine yönelik olduğu, bunu sırasıyla yazma dinleme ve konuşma becerilerinin izlediği tespit edilmiştir.

Ömeroğlu ve Hakkoymaz (2022), “Ortaokul Türkçe Ders Kitaplarındaki Etkinliklerin Söz Varlığı Öğretiminde Kullanılan Yöntem ve Teknikler Açısından Değerlendirilmesi” başlıklı makalesinde ortaokul Türkçe ders kitaplarında söz varlığı öğretimine yönelik kullanılan yöntem ve teknikleri incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda, ders kitaplarında söz varlığı öğretimine yönelik toplam 473 yöntem ve teknik kullanıldığı; 16 farklı yöntem ve tekniğinin uygulandığı görülmüştür.

Can ve Oğur (2022), “Ölçme ve Değerlendirme Aracı Olarak Türkçe Ders Kitapları” başlıklı makalede süreç odaklı ölçme ve değerlendirme yaklaşımının ölçme aracı olan Türkçe ders kitaplarına yansımalarını incelemeyi amaçlamıştır.

Garip ve Göçer (2023), “Türkçe Dersi Etkileşimli Sınıf Ortamlarında Konuşma Becerisinin Gelişimi ve Değerlendirilmesi” başlıklı makalede öğrencilerin duygu, düşünce, hayal ve izlenimlerini ifade etmede zorlanması problemine çözüm üretmeyi amaçlamışlardır. Bu araştırmada, öğrencilerin konuşma becerilerinin geliştirilmesinde etkileşimli sınıf ortamlarının rolü incelenmiştir. Araştırma, Türkçe dersinde etkileşimli sınıf ortamlarının, öğrencilerin öğrenme sürecine aktif katılım sağlayarak konuşma becerilerini geliştirdiğini ortaya koymuştur. Ayrıca, bu ortamlarda yapılan etkinliklerde öğrencilerin kelimeleri doğru anlamda kullanmaya çalıştıkları, beden dili ve sesletime özen gösterdikleri belirlenmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli/deseni, araştırma materyalleri, verilerin toplanması, verilerin analizi ve yorumlanması hakkında bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli/Deseni

Bu araştırma, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini belirlenen alt amaçlar doğrultusunda incelemeyi hedefleyen nitel bir desene sahiptir. “Nitel araştırmalar, veri türüne göre araştırmaların sınıflandırılmasında ‘verileri sayısal değerler olmayan’ araştırmalardır ve felsefî yaklaşım açısından ‘yorumsamacı’ bir özelliğe sahip olan öznelliğe (subjektifliğe) önem veren bir araştırma türüdür” (Sıgır, 2021, s. 64). Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi ile yürütülmüştür. Doküman incelemesi araştırılan konu ile ilgili yazılı materyallerin analizinde kullanılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 187). Bu doğrultuda ilk olarak araştırmaya dâhil edilecek materyaller tespit edilmiştir. Sonra tespit edilen materyallerdeki konuşma etkinlikleri belirlenip ardından veriler toplanmıştır. Toplanan veriler analiz edildikten sonra bulgular raporlanmış, sonuç kısmında ise elde edilen bulgular benzer çalışmalarla karşılaştırılarak öneriler geliştirilmiştir.

3.2. Araştırma Materyalleri

Araştırma materyalleri, Talim ve Terbiye Kurulu tarafından 2024-2025 eğitim öğretim yılında okutulması tavsiye edilen 5, 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde, özel yayınevleri ve MEB Yayınları tarafından hazırlanmış Türkçe ders kitaplarıdır. 6, 7 ve 8. sınıf düzeylerinde özel yayınevlerine ait üç kitap; 5 (1 ve 2.), 6 ve 7. sınıf düzeylerinde MEB Yayınlarına ait dört

kitap olmak üzere toplam yedi kitap incelenmiştir. Bu çalışmaya dâhil edilen araştırma materyalleriyle ilgili bilgiler aşağıda sunulmuştur:

Tablo 1. Araştırma Materyalleri Listesi

Kitabın Adı	Yayınevi	Yazarları	Yayın Yılı
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (1. Kitap)	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları	Gülşen AKYURT Leyla ANGIN Ümit ARSLAN vd.	2024
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 5. Sınıf Türkçe Ders Kitabı (2. Kitap)	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları	Gülşen AKYURT Leyla ANGIN Ümit ARSLAN vd.	2024
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları	Ayşe BAYRAM TURKAK Bülent OCAK Şengül AKDAL	2023
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Yıldırım Yayınları	Gülay YILDIRIM ŞEN	2024
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları	Kadir DURU Murat PASTUTMAZ	2023
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Özgün Yayıncılık	Melek GEREK	2024
Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı	Hecce Yayıncılık	Selahattin SAYGI	2024

Ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri incelenirken etkinlikler 2019 ve 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı doğrultusunda sınıflandırılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada kullanılan diğer materyaller de 2019 yılında yayınlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı ve 2024 yılında yayınlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı'dır.

3.3. Veri toplama Süreci

Bu araştırmada veri toplama yöntemi olarak doküman incelemesi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırmada amaçlanan olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı-görsel-

işitsel araçların analizini kapsar (Sığrı, 2021, s. 248). Bu bağlamda, seçilen ders kitaplarındaki tüm konuşma etkinlikleri detaylı bir şekilde incelenmiştir. İnceleme sürecinde, her bir konuşma etkinliği şu açılardan incelenmiştir:

- Teması ve sayıları
- Bulunduğu yer
- Etkinlik türleri
- Öğretim programındaki hangi kazanımlarla ilişkili olduğu
- Yöntem ve teknikler
- Bilişsel beceriler
- Atölyeler

3.4. Verilerin Analizi

Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen verilerin incelenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların temel ve özgün veri analizi tekniği olarak kullanılan, araştırma soruları kapsamında kod ve temaların belirlenmesi ve verilen bu kod-tema listesi kapsamında işlenmesini ve çıkarsamalar yapılmasını sağlayan yöntem, içerik analizidir (Sığrı, 2021, s. 64). Bu araştırmada, incelenen konuşma etkinlikleri öncelikle detaylı bir şekilde okunarak kodlanmıştır. Kodlama sürecinde, Türkçe Dersi Öğretim Programı'ndaki konuşma becerileri, temalar ve sayılar, bulunduğu yer, yöntem ve teknikler, atölyeler, kazanımlar ve etkinlik türleri temel alınarak bir kodlama şeması oluşturulmuştur. Ardından, kodlanan veriler tematik olarak kategorilere ayrılmış ve bu kategoriler arasındaki ilişkiler yorumlanmıştır. Bu süreçte, farklı sınıf seviyelerindeki ders kitapları ve 2019 yılı ile 2024 yılı öğretim programlarına göre hazırlanan kitaplar arasındaki benzerlikler ve farklılıklar da karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

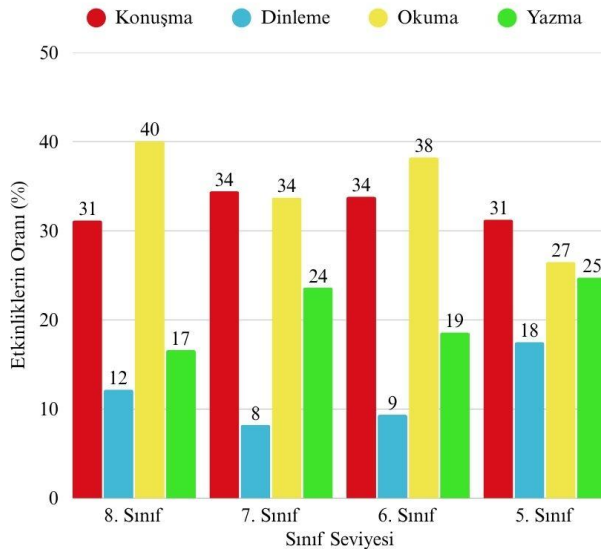
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde 5, 6, 7. ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin Türkçe Dersi Öğretim Programı kapsamındaki ölçütler dikkate alınarak incelenmesi ile elde edilen bulgular yer almaktadır. Bulgular alt problemlere göre tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

4.1. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Sayı ve Tema Dağılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde, incelenen 5, 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan temel dil becerileri olan konuşma, dinleme, okuma ve yazma etkinliklerinin sayısal dağılımı ve oranları, sınıf seviyeleri bazında karşılaştırmalı olarak sunulmuştur. Elde edilen bulgular, Şekil 1'de görselleştirilmiştir.

Şekil 1. Türkçe Ders Kitaplarında Sınıf Seviyesine Göre Dil Becerileri Etkinlik Dağılımı (5-8. Sınıflar)

Şekil 1 incelendiğinde, Türkçe ders kitaplarındaki dil becerileri etkinliklerinin sınıf seviyelerine göre farklılıklar gösterdiği tespit edilmiştir. Genel olarak, tüm sınıf seviyelerinde okuma becerisine diğer becerilere kıyasla daha yüksek bir oranla yer verildiği dikkat çekmektedir. Konuşma etkinlikleri incelendiğinde, tüm sınıf seviyelerinde yaklaşık %31 ile %34 arasında bir dağılım oranı olduğu görülmektedir. Bu oranlar 5. sınıfta %31, 6. sınıfta %34, 7. sınıfta %34, 8. sınıfta ise %31 şeklindedir. Yazma becerisi etkinlikleri 5. sınıfta %25, 6. sınıfta %19, 7. sınıfta %24 ve 8. sınıfta %18 olarak dağılım göstermektedir. Dinleme becerisi ise incelenen tüm sınıf seviyelerinde en düşük orana sahip dil becerisi olarak öne çıkmaktadır. Bu beceri alanına yönelik etkinlikler 5. sınıfta %18, 6. sınıfta %9, 7. sınıfta %8, 8. sınıfta %12 şeklinde dağılım göstermektedir.

Alt araştırma sorumuz olan 'Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin sayı ve tema dağılımı nasıldır?' sorusuna ilişkin olarak, Şekil 1'deki genel dil becerileri dağılımında konuşma etkinliklerinin sınıf seviyelerine göre yaklaşık %31-34 arasında bir paya sahip olduğu görülmektedir. Konuşma etkinliklerine yönelik dağılım, aşağıdaki tablolar ile sınıf seviyeleri bazında daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır:

Tablo 2. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	f	%
1. Oyun Dünyası	22	17.06
2. Atatürk'ü Tanımak	15	12.00
3. Duygularımı Tanıyorum	20	16.00
4. Geleneklerimiz	18	14.04
5. İletişim ve Sosyal İlişkiler	24	19.02
6. Sağlıklı Yaşıyorum	26	20.08
Toplam	125	100

Tablo 2 incelendiğinde, MEB 5. Sınıf konuşma etkinliklerinin temalara göre dağılımında en fazla etkinliğin “Sağlıklı Yaşıyorum” temasında (%20.8) yer aldığı görülmektedir. Bunu sırasıyla “İletişim ve Sosyal İlişkiler” (%19.2) ve “Oyun Dünyası” (%17.6) temaları takip etmektedir. “Duygularımı Tanıyorum” (%16.0) ve “Geleneklerimiz” (%14.4) temaları orta düzeyde etkinlik sayısına sahipken, en az konuşma etkinliğinin bulunduğu tema “Atatürk'ü Tanımak” (%12.0) olarak belirlenmiştir. Bu dağılım, 5. sınıf konuşma becerileri öğretiminde “Sağlıklı Yaşıyorum” temasının diğer temalara göre daha fazla vurgulandığını göstermektedir.

Tablo 3. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	<i>f</i>	%
1. Millî Kültürümüz	16	12.21
2. Millî Mücadele ve Atatürk	17	12.98
3. Doğa ve Evren	18	13.74
4. Erdemler	16	12.21
5. Bilim ve Teknoloji	16	12.21
6. Çocuk Dünyası	17	12.98
7. Sağlık ve Spor	15	11.45
8. Sanat	16	12.21
Toplam	131	100

MEB 6. sınıf Türkçe dersi kapsamında gerçekleştirilen konuşma etkinliklerinin tema dağılımları incelenmiştir. Tablo 2'de sunulan verilere göre, toplam 131 konuşma etkinliği değerlendirmeye alınmıştır. Etkinliklerin temalara göre dağılımında dikkate değer farklılıklar gözlemlenmemiştir. En yüksek frekansa sahip tema, 18 etkinlik (%13.74) ile "Doğa ve Evren" olmuştur. Bunu sırasıyla 17 etkinlik (%12.98) ile "Millî Mücadele ve Atatürk" ile "Çocuk Dünyası" temaları izlemektedir. "Millî Kültürümüz", "Erdemler", "Bilim ve Teknoloji" ve "Sanat" temalarının her biri 16 etkinlik (%12.21) ile benzer bir orana sahipken, en düşük frekansa sahip tema ise 15 etkinlik (%11.45) ile "Sağlık ve Spor" olmuştur. Sonuç olarak, 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde ele alınan temaların genel olarak dengeli bir dağılım gösterdiği söylenebilir. "Doğa ve Evren" temasının diğer temalara kıyasla biraz daha fazla vurgulandığı görülmektedir.

Tablo 4. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	<i>f</i>	%
1. Erdemler	17	13.93
2. Millî Mücadele ve Atatürk	9	7.38
3. Kişisel Gelişim	17	13.93
4. Millî Kültürümüz	15	12.30
5. Sanat	13	10.66
6. Doğa ve Evren	16	13.11
7. Bilim ve Teknoloji	16	13.11
8. Duygular	19	15.57
Toplam	122	100

Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin tema dağılımları incelendiğinde (Tablo 3), toplam 122 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En yüksek frekansa sahip temanın 19 etkinlik (%15.57) ile "Duygular" olduğu belirlenmiştir. Bunu, eşit sayıda (17 etkinlik, %13.93) "Erdemler" ve "Kişisel Gelişim" temaları izlemektedir. "Doğa ve Evren" ile "Bilim ve Teknoloji" temaları on altı etkinlik (%13.11) ile benzer bir orana sahipken, "Millî Kültürümüz" teması 15 etkinlik (%12.30) ile yer almaktadır. Konuşma etkinliklerine yer verilme açısından en düşük frekansa sahip tema ise 9 etkinlik (%7.38) ile "Millî Mücadele ve Atatürk" olmuştur. Bu bulgular, Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde "Duygular" temasının diğer temalara göre daha fazla ağırlık taşıdığını göstermektedir.

Tablo 5. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	f	%
1. Kişisel Gelişim	17	12.50
2. Millî Mücadele ve Atatürk	20	14.71
3. Bilim ve Teknoloji	15	11.03
4. Erdemler	19	13.97
5. Millî Kültürümüz	22	16.18
6. Doğa ve Evren	15	11.03
7. Sağlık ve Spor	12	8.82
8. Sanat	16	11.76
Toplam	136	100

MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin tema dağılımları incelendiğinde (Tablo 4), toplam 136 etkinliğin yer aldığı saptanmıştır. En yüksek frekansa sahip temanın 22 etkinlik (%16.18) ile "Millî Kültürümüz" olduğu görülmektedir. Bunu 20 etkinlik (%14.71) ile "Millî Mücadele ve Atatürk" ve 19 etkinlik (%13.97) ile "Erdemler" temaları takip etmektedir. "Kişisel Gelişim" teması 17 etkinlik (%12.50) ile yer alırken, "Sanat" teması 16 etkinlik (%11.76) göstermektedir. "Bilim ve Teknoloji" ile "Doğa ve Evren" temaları eşit sayıda (15 etkinlik, %11.03) etkinlik içerirken, en düşük frekansa sahip tema 12 etkinlik (%8.82) ile "Sağlık ve Spor" olmuştur. Bu sonuçlar, MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde "Millî Kültürümüz" temasının diğer temalara göre daha belirgin bir ağırlığa sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Tablo 6. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	f	%
1. Bilim ve Teknoloji	7	10.77
2. Millî Mücadele ve Atatürk	7	10.77
3. Okuma Kültürü	9	13.85
4. Erdemler	11	16.92
5. Kişisel Gelişim	9	13.85
6. Millî Kültürümüz	6	9.23
7. Sağlık ve Spor	10	15.38
8. Doğa ve Evren	6	9.23
Toplam	65	100

Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin tema dağılımları incelendiğinde (Tablo 5), toplam 65 etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir. En yüksek frekansa sahip temanın 11 etkinlik (%16.92) ile "Erdemler" olduğu görülmektedir. Bunu 10 etkinlik (%15.38) ile "Sağlık ve Spor" ve eşit sayıda (9 etkinlik, %13.85) "Okuma Kültürü" ile "Kişisel Gelişim" temaları izlemektedir. "Bilim ve Teknoloji" ile "Millî Mücadele ve Atatürk" temaları eşit sayıda (7 etkinlik, %10.77) yer alırken, "Millî Kültürümüz" ve "Doğa ve Evren" temaları eşit sayıda (6 etkinlik, %9.23) ile en düşük frekansa sahip olmuşlardır. Bu sonuçlar, Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde "Erdemler" temasının diğer temalara göre daha fazla vurgulandığını ortaya koymaktadır.

Tablo 7. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Sayısı ve Temalara Göre Dağılımı

Tema	f	%
1. Erdemler	14	13.33
2. Doğa ve Evren	11	10.48
3. Millî Kültürümüz	12	11.43
4. Millî Mücadele ve Atatürk	14	13.33
5. Vatandaşlık	14	13.33
6. Sağlık ve Spor	14	13.33
7. Sanat	14	13.33
8. Bilim ve Teknoloji	12	11.43
Toplam	105	100

Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin tema dağılımları incelendiğinde (Tablo 6), toplam 105 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En yüksek frekansa sahip temaların "Erdemler", "Millî Mücadele ve Atatürk", "Vatandaşlık", "Sağlık

ve Spor" ve "Sanat" olduğu belirlenmiştir; bu temaların her biri 14 etkinlik (%13.33) ile temsil edilmektedir. "Millî Kültürümüz" ve "Bilim ve Teknoloji" temaları on ikişer etkinlik (%11.43) ile yer alırken, en düşük frekansa sahip tema 11 etkinlik (%10.48) ile "Doğa ve Evren" olmuştur. Bu bulgular, Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde belirli temaların eşit düzeyde ağırlık taşıdığını göstermektedir.

4.2. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımına İlişkin Bulgular

Tablo 8. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı

Bulunduğu Yer	<i>f</i>	%
Hazırlık	51	40.08
Ders İçi	64	51.02
Değerlendirme	10	8.00
Toplam	125	100

Tablo incelendiğinde, MEB 5. Sınıf konuşma etkinliklerinin bulunduğu yere göre dağılımında en fazla etkinliğin “Ders İçi” (%51.2) kategorisinde yer aldığı görülmektedir. Bunu “Hazırlık” (%40.8) etkinlikleri takip etmektedir. En az konuşma etkinliğinin bulunduğu kategori ise “Değerlendirme” (%8.0) olarak belirlenmiştir. Bu dağılım, 5. sınıf konuşma etkinliklerinin büyük bir çoğunluğunun dersin işleniş sırasında gerçekleştiğini, bunu hazırlık aşamasındaki etkinliklerin izlediğini ve değerlendirme odaklı etkinliklerin ise daha az yer tuttuğunu göstermektedir.

Tablo 9. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı

Bulunduğu Yer	<i>f</i>	%
Hazırlık	53	40.46
Ders İçi	78	59.54
Değerlendirme	-	-
Toplam	131	100

MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin bulunduğu yere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 8), toplam 131 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin büyük bir çoğunluğunun (%59.54) "Ders İçi"nde yer aldığı belirlenmiştir. Etkinliklerin %40.46'sı "Hazırlık" aşamasında bulunurken, "Değerlendirme" aşamasında herhangi bir konuşma etkinliğine rastlanmamıştır. Bu sonuçlar, MEB 6. sınıf Türkçe dersi

konuşma etkinliklerinin ağırlıklı olarak dersin işleniş sırasında gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Tablo 10. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı

Bulunduğu Yer	<i>f</i>	%
Hazırlık	46	37.70
Ders İçi	76	62.30
Değerlendirme	-	-
Toplam	122	100

Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin bulunduğu yere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 9), toplam 122 etkinliğin yer aldığı saptanmıştır. Konuşma etkinliklerinin büyük bir bölümünün (%62.30) "Ders İçi"nde gerçekleştiği görülmektedir. Etkinliklerin %37.70'i "Hazırlık" aşamasında yer alırken, "Değerlendirme" aşamasında herhangi bir konuşma etkinliğine rastlanmamıştır. Bu bulgular, Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin de ağırlıklı olarak dersin işleniş esnasında uygulandığını göstermektedir.

Tablo 11. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı

Bulunduğu Yer	<i>f</i>	%
Hazırlık	63	46.32
Ders İçi	73	53.68
Değerlendirme	-	-
Toplam	136	100

MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin bulunduğu yere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 10), toplam 136 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin yarısından fazlasının (%53.68) "Ders İçi"nde yer aldığı belirlenmiştir. Etkinliklerin %46.32'si "Hazırlık" aşamasında bulunurken, "Değerlendirme" aşamasında herhangi bir konuşma etkinliğine rastlanmamıştır. Bu sonuçlar, MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin ağırlıklı olarak dersin işleniş sırasında gerçekleştirildiğini göstermektedir.

Tablo 12. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı

Bulunduğu Yer	f	%
Hazırlık	27	41.54
Ders İçi	38	58.46
Değerlendirme	-	-
Toplam	65	100

Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin bulunduğu yere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 11), toplam 65 etkinliğin yer aldığı saptanmıştır. Konuşma etkinliklerinin büyük bir bölümünün (%58.46) "Ders İçi"nde gerçekleştiği görülmektedir. Etkinliklerin %41.54'ü "Hazırlık" aşamasında yer alırken, "Değerlendirme" aşamasında herhangi bir konuşma etkinliğine rastlanmamıştır. Bu bulgular, Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin de ağırlıklı olarak dersin işlenişi esnasında uygulandığını göstermektedir.

Tablo 13. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bulunduğu Yere Göre Dağılımı

Bulunduğu Yer	f	%
Hazırlık	35	33.33
Ders İçi	70	66.67
Değerlendirme	-	-
Toplam	105	100

Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin bulunduğu yere göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 12), toplam 105 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin büyük bir çoğunluğunun (%66.67) "Ders İçi"nde yer aldığı belirlenmiştir. Etkinliklerin %33.33'ü "Hazırlık" aşamasında bulunurken, "Değerlendirme" aşamasında herhangi bir konuşma etkinliğine rastlanmamıştır. Bu sonuçlar, Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin de ağırlıklı olarak dersin işlenişi sırasında gerçekleştirildiğini göstermektedir.

4.3. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Tür Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ders kitaplarında konuşma etkinliklerinin türlerine ilişkin bulgulara yer verilmiştir. Etkinliklerde öğrenciden beklenen sözlü ifade biçimi, etkinliğin temel yapısı ve yönergelerdeki öğrenci görevleri incelenerek tür sınıflandırması yapılmıştır.

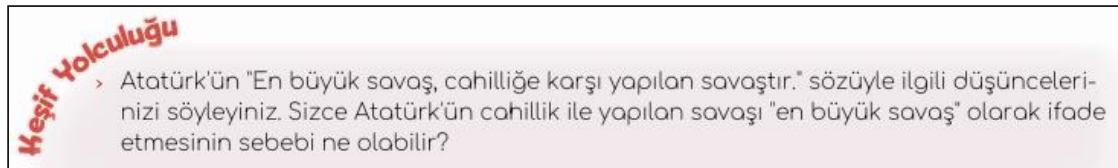
Tablolarda yer alan etkinlik türlerine yönelik ifadeler ders kitaplarındaki yönergeler bağlamında oluşturulmuştur.

Tablo 14. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Etkinlik Türleri	<i>f</i>	%
1. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	61	48.08
2. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	6	4.08
3. Metinle ilgili soruları cevaplama	10	8.00
4. Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma	13	10.04
5. Günlük hayatında yaptıklarını anlatma	17	13.06
6. Plandan hareketle konuşma yapma	7	5.06
7. Sunum yapma	6	4.08
8. Canlandırma	2	1.06
9. Tartışmaya katılma	3	2.04
10. Oyun	-	-
Toplam	125	100

Tablo incelendiğinde, MEB 5. Sınıf konuşma etkinlikleri türleri arasında en baskın olanın %48.8'lik oranla "Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma" etkinliği olduğu görülmektedir. Bunu %13.6 ile "Günlük hayatında yaptıklarını anlatma" ve %10.4 ile "Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma" etkinlikleri izlemektedir. "Metinle ilgili soruları cevaplama" etkinliği %8.0 oranına sahipken, "Plandan hareketle konuşma yapma" (%5.6) ve "Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma" ile "Sunum yapma" etkinliklerinin her biri %4.8 oranındadır. "Tartışmaya katılma" %2.4, "Canlandırma" etkinliği ise %1.6 oranında yer almaktadır. "Oyun" türünde ise hiç konuşma etkinliği bulunmamaktadır. Bu dağılım, 5. sınıf konuşma etkinliklerinin büyük ölçüde öğrencilerin kişisel duygu ve düşüncelerini ifade etmeye yönelik olduğunu göstermektedir.

Yukarıda ifade edilen etkinlik türlerine ilişkin 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki etkinlik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 2. 5. Sınıf 1. Kitap "Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma" Etkinlik Türü, s. 100

Heşif Yolculuğu

- › Evde mi dışarıda mı vakit geçirmekten hoşlanırsınız? Neden?
- › Evde vakit geçirdiğinizde neler yaparsınız?

Şekil 3. 5. Sınıf 2. Kitap “Günlük Hayatında Yaptıklarını Anlatma” Etkinlik Türü, s. 68

Tablo 15. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Etkinlik Türleri	f	%
1. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	73	55.73
2. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	11	8.40
3. Metinle ilgili soruları cevaplama	25	19.08
4. Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma	4	3.05
5. Günlük hayatında yaptıklarını anlatma	4	3.05
6. Plandan hareketle konuşma yapma	5	3.82
7. Sunum yapma	4	3.05
8. Canlandırma	3	2.29
9. Tartışmaya katılma	2	1.53
10. Oyun	-	-
Toplam	131	100

MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 14), toplam 131 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan etkinlik türünün %55.73 (f=73) oranıyla "Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %19.08 (f=25) ile "Metinle ilgili soruları cevaplama" etkinliği izlemektedir. "Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma" etkinliğinin oranı %8.40 (f=11) iken, diğer etkinlik türlerinin oranları %5'in altında kalmıştır. "Oyun" etkinliğine ise hiç rastlanmamıştır. Bu bulgular, MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde öğrencilerin duygu ve düşüncelerini paylaşmaya yönelik etkinliklere ağırlık verildiğini göstermektedir.

Yukarıda ifade edilen etkinlik türlerine ilişkin 6. sınıf MEB Türkçe ders kitabındaki etkinlik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

6. ETKİNLİK

“Güneşin doğuşuyla birlikte hayat da başlar.” sözüyle ilgili düşüncelerinizi anlatan bir konuşma yapınız.

Şekil 4. 6. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 94

5. Robotların insan hayatında aktif kullanılması ile ilgili düşünceleriniz nelerdir?
6. Siz, insansı bir robot geliştirecek olsaydınız bu robot insanlara hangi hizmeti veya hizmetleri sunardı?

Şekil 5. 6. Sınıf “Metinle İlgili Soruları Cevaplama” Etkinlik Türü, s. 139

Tablo 16. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Etkinlik Türleri	f	%
1. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	75	61.48
2. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	12	9.84
3. Metinle ilgili soruları cevaplama	8	6.56
4. Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma	5	4.10
5. Günlük hayatında yaptıklarını anlatma	7	5.74
6. Plandan hareketle konuşma yapma	2	1.64
7. Sunum yapma	2	1.64
8. Canlandırma	3	2.46
9. Tartışmaya katılma	7	5.74
10. Oyun	1	0.82
Toplam	122	100

Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 15), toplam 122 etkinliğin yer aldığı saptanmıştır. MEB 6. sınıf verilerinde olduğu gibi, en sık kullanılan etkinlik türünün %61.48 (f=75) oranıyla "Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %9.84 (f=12) ile "Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma" ve %6.56 (f=8) ile "Metinle ilgili soruları cevaplama" etkinlikleri izlemektedir. Diğer etkinlik türlerinin oranları genellikle %6'nın altında kalmıştır. "Oyun" etkinliğinin oranı ise oldukça düşüktür (%0.82, f=1). Bu bulgular, Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde de öğrencilerin duygu ve düşüncelerini paylaşmaya yönelik etkinliklere büyük oranda yer verildiğini göstermektedir.

Yukarıda ifade edilen etkinlik türlerine ilişkin 6. sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe ders kitabındaki etkinlik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

➡ Aşağıdaki özdeyişlerle ilgili duygu ve düşüncelerinizi açıklayınız.

Üzülmek, yarının sıkıntısından bir şey eksiltmez. Sadece bugünün gücünü tüketir.

A. J. Cronin (Kronin)

Küçük üzüntüler sineklere benzer, biraz hareket ve biraz eylemle onları kovabiliriz.

Gustav White (Gustav Vayt)

Şekil 6. 6. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 256

Konuşalım, Anlatalım

➡ Millî Mücadele yıllarına ait aşağıdaki görsellerden hareketle Türk kadınının ülkenin savunulması için vermiş olduğu büyük mücadeleyi arkadaşlarınızla değerlendiriniz.

Şekil 7. 6. Sınıf “Görselden hareketle Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 48

Tablo 17. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

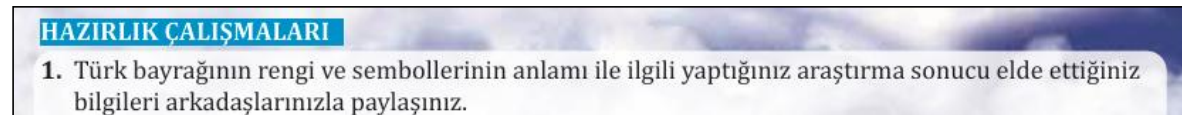
Etkinlik Türleri	<i>f</i>	%
1. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	57	41.91
2. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	8	5.88
3. Metinle ilgili soruları cevaplama	6	4.41
4. Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma	28	20.59
5. Günlük hayatında yaptıklarını anlatma	8	5.88
6. Plandan hareketle konuşma yapma	1	0.74
7. Sunum yapma	1	0.74
8. Canlandırma	14	10.29
9. Tartışmaya katılma	13	9.56
10. Oyun	-	-
Toplam	136	100

MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 16), toplam 136 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan etkinlik türünün %41.91 (f=57) oranıyla "Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %20.59 (f=28) ile "Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma" etkinliği izlemektedir. "Canlandırma" (%10.29, f=14) ve "Tartışmaya katılma" (%9.56, f=13) etkinlikleri de dikkate değer bir orana sahiptir. Diğer etkinlik türlerinin oranları ise %6'nın altında kalmıştır. "Oyun" etkinliğine bu düzeyde de rastlanmamıştır.

Yukarıda ifade edilen etkinlik türlerine ilişkin 7. sınıf MEB Türkçe ders kitabındaki etkinlik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

B) "Şehitlik" kavramının sizde uyandırdığı duygu ve düşünceleri anlatan bir konuşma yapınız.

Şekil 8. 7. Sınıf "Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma" Etkinlik Türü, s. 66

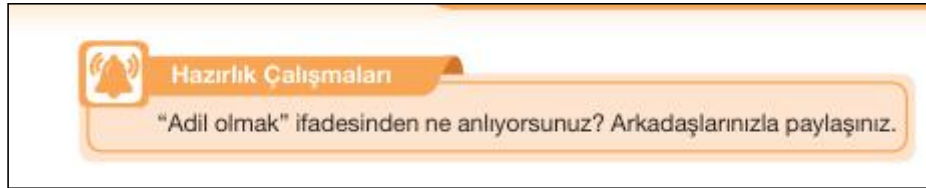
Şekil 9. 7. Sınıf "Yaptığı Araştırmanın Sonucunu Paylaşma" Etkinlik Türü, s. 48

Tablo 18. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

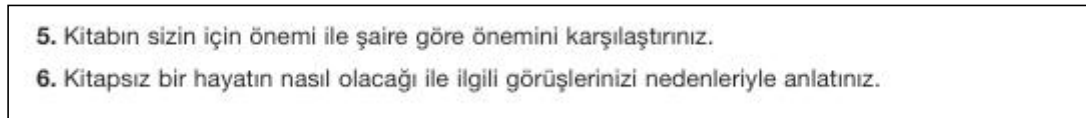
Etkinlik Türleri	<i>f</i>	%
1. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	32	49.23
2. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	2	3.08
3. Metinle ilgili soruları cevaplama	9	13.85
4. Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma	9	13.85
5. Günlük hayatında yaptıklarını anlatma	4	6.15
6. Plandan hareketle konuşma yapma	3	4.62
7. Sunum yapma	1	1.54
8. Canlandırma	2	3.08
9. Tartışmaya katılma	3	4.62
10. Oyun	-	-
Toplam	65	100

Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 17), toplam 65 etkinliğin yer aldığı saptanmıştır. En sık kullanılan etkinlik türünün %49.23 ($f=32$) oranıyla "Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu eşit oranda (%13.85, $f=9$) "Metinle ilgili soruları cevaplama" ve "Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma" etkinlikleri izlemektedir. Diğer etkinlik türlerinin oranları genellikle %7'nin altında kalmıştır. "Oyun" etkinliğine bu yayında da rastlanmamıştır.

Yukarıda ifade edilen etkinlik türlerine ilişkin 7. sınıf Özgün Yayıncılık Türkçe ders kitabındaki etkinlik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

Şekil 10. 7. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 106

Şekil 11. 7. Sınıf “Metinle İlgili Soruları Cevaplama” Etkinlik Türü, s. 89

Hazırlık Çalışmaları

Rüzgârın doğadaki etkileri hakkında yaptığınız araştırmayı arkadaşlarınızla paylaşınız.

Şekil 12. 7. Sınıf “Yaptığı Araştırmanın Sonucunu Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 245

Tablo 19. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Türlerine Göre Dağılımı

Etkinlik Türleri	<i>f</i>	%
1. Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma	48	45.71
2. Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma	-	-
3. Metinle ilgili soruları cevaplama	23	21.90
4. Yaptığı araştırmanın sonucunu paylaşma	5	4.76
5. Günlük hayatında yaptıklarını anlatma	4	3.81
6. Plandan hareketle konuşma yapma	2	1.90
7. Sunum yapma	10	9.52
8. Canlandırma	8	7.62
9. Tartışmaya katılma	5	4.76
10. Oyun	-	-
Toplam	105	100

Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin türlerine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 18), toplam 105 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan etkinlik türünün %45.71 ($f=48$) oranıyla "Bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %21.90 ($f=23$) ile "Metinle ilgili soruları cevaplama" etkinliği izlemektedir. "Sunum yapma" (%9.52, $f=10$) ve "Canlandırma" (%7.62, $f=8$) etkinlikleri de dikkate değer bir orana sahiptir. "Görselden hareketle duygu ve düşüncelerini paylaşma" ve "Oyun" etkinliklerine ise hiç rastlanmamıştır. Diğer etkinlik türlerinin oranları %5'in altında kalmıştır.

Yukarıda ifade edilen etkinlik türlerine ilişkin 8. sınıf Hecce Yayıncılık Türkçe ders kitabındaki etkinlik örnekleri aşağıda sunulmuştur:

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

İnsanların konuşurken kullandığı kelimeler bize o kişi hakkında ne tür bilgiler verir? Düşüncelerinizi söyleyiniz.

Şekil 13. 8. Sınıf “Bir Konu Hakkında Duygu ve Düşüncelerini Paylaşma” Etkinlik Türü, s. 30

5. Sizce toplumun bireylere kazandırdığı ahlaki ve kültürel değerler nelerdir?

Şekil 14. 8. Sınıf “Metinle İlgili Soruları Cevaplama” Etkinlik Türü, s. 180

4.4. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlar Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde incelenen Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin, konuşma becerisi alanına yönelik kazanımlara dağılımı açısından incelenmesi yapılmıştır. Bu aşamada tablolarda yer alan kazanımlarda 5. sınıf için MEB (2024) Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan öğrenme çıktıları, 6, 7 ve 8. sınıflar için ise MEB (2019) Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan kazanımlar esas alınmıştır.

Tablo 20. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Öğrenme Çıktılarına Göre Dağılımı

Öğrenme Çıktısı	<i>f</i>	%
T.K.5.1. Konuşma sürecini yönetebilme.	3	1.75
T.K.5.2. Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme.	26	15.20
T.K.5.3. Konuşmasında amaç ve içeriye yönelik seçimlerini yönetebilme.	6	3.51
T.K.5.4. Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme.	13	7.60
T.K.5.5. Konuşmasında uygun tepki verebilme.	2	1.17
T.K.5.6. Konuşmasında çoklu ortam öğeleriyle içerik oluşturabilme.	2	1.17
T.K.5.7. Yaratıcı konuşma yapabilme.	6	3.51
T.K.5.8. Hazırlıksız konuşma yapabilme.	2	1.17
T.K.5.9. Konuşmasında sesini uygun şekilde kullanabilme.	1	0.58
T.K.5.10. Sözlü sunum yapabilme.	18	10.53
T.K.5.11. Konuşmasında tahminlerinden yararlanabilme.	3	1.75
T.K.5.12. Konuşmasında karşılaştırma yapabilme.	4	2.34
T.K.5.13. Konuşmasında sınıflandırma yapabilme.	3	1.75
T.K.5.14. Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme.	54	31.58
T.K.5.15. Sözlü olarak özetleyebilme.	-	-
T.K.5.16. Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme.	12	7.02
T.K.5.17. Sözlü olarak tartışmaya katılabilme.	6	3.51
T.K.5.18. Eleştirisini sözlü olarak ifade edebilme.	-	-
T.K.5.19. Problem çözümüne yönelik konuşma yapabilme.	6	3.51
T.K.5.20. Hazırlıklı konuşmasını yapılandırabilme.	1	0.58
T.K.5.21. Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme.	14	8.19
T.K.5.22. Konuşmasını zenginleştirecek biçimde söz varlığını kullanabilme.	4	2.34
T.K.5.23. Konuşmasında açık ve örtük ifadeleri kullanabilme.	1	0.58
T.K.5.24. Uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanabilme.	1	0.58
T.K.5.25. Konuşmasında beden dilini ve mekânı etkili kullanabilme.	-	-
T.K.5.26. Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendine uyarlayabilme.	14	8.19
Toplam	171	100

5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin en çok %31.58 oranıyla T.K.5.14. “Yorumunu sözlü olarak ifade edebilme” öğrenme çıktısına yönelik olduğu görülmüştür. Bu, sınıf içi konuşma etkinliklerinde öğrencilerin düşüncelerini ve yorumlarını sözlü olarak ifade etmelerine büyük önem verildiğini göstermektedir. İkinci olarak en çok öğrenme çıktısı %15.20 oranıyla T.K.5.2. “Konuşma yöntem ve tekniklerine yönelik seçimlerini yönetebilme” öğrenme çıktısıdır. Bu, öğrencilerin farklı konuşma türleri ve teknikleri hakkında bilgi sahibi olmalarının ve bunları uygun şekilde kullanabilmelerinin

önemsendiğini düşündürmektedir. T.K.5.10. “Sözlü sunum yapabilme” öğrenme çıktısı %10.53 ile üçüncü sırada yer almaktadır, bu da öğrencilerin düzenli ve hazırlıklı konuşmalar yapma becerilerinin geliştirilmesine odaklanıldığını göstermektedir. T.K.5.21. “Konuşmasında düşünceyi geliştirme yollarını kullanabilme” ve T.K.5.26. “Konuşma sürecine yönelik öz yansıtma yapabilme/kendine uyarlayabilme” öğrenme çıktıları %8.19 ile dikkat çekmektedir. Bu, öğrencilerin konuşmalarını destekleyici unsurlarla zenginleştirmelerinin ve kendi konuşma becerileri üzerine düşünerek gelişim sağlamalarının önemsendiğini göstermektedir. T.K.5.4. “Konuşmasında ön bilgilerinden yararlanabilme” ve T.K.5.16. “Değerlendirmesini sözlü olarak ifade edebilme” öğrenme çıktıları da yaklaşık %7-8 civarında olduğu görülmektedir. Diğer öğrenme çıktılarına yönelik oranlar ise %0.58 ile %3.51 arasında değişmektedir, bu da bu öğrenme çıktılarına etkinlikler içinde daha az yer verildiğini göstermektedir. Özellikle T.K.5.8, T.K.5.20, T.K.5.22, T.K.5.23, T.K.5.24 öğrenme çıktılarının düşük oranda olması dikkat çekicidir.

Tablo 21. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	f	%
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	9	6.00
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	8	5.33
T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	116	77.33
T.6.2.4. Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	6	4.00
T.6.2.5. Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	3	2.00
T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanılır.	6	4.00
T.6.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	2	1.33
Toplam	150	100

MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 20), toplam 150 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin büyük bir çoğunluğunun (%77.33, f=116) "Konuşma stratejilerini uygular" kazanımına yönelik olduğu belirlenmiştir. "Hazırlıklı konuşma yapar" (%6.00, f=9) ve "Hazırlıksız konuşma yapar" (%5.33, f=8) kazanımları da nispeten daha fazla etkinlikte yer almaktadır. Diğer kazanımların oranları ise %4'ün altında kalmıştır. "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır" kazanımı ise en düşük orana sahiptir (%1.33, f=2). Bu bulgular, MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde öğrencilerin konuşma stratejilerini uygulama becerilerinin geliştirilmesine öncelik verildiğini göstermektedir.

Tablo 22. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	<i>f</i>	%
T.6.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	8	5.84
T.6.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	4	2.92
T.6.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	114	83.21
T.6.2.4. Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	4	2.92
T.6.2.5. Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	3	2.19
T.6.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanılır.	3	2.19
T.6.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	0.73
Toplam	137	100

Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 21), toplam 137 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Konuşma etkinliklerinin büyük bir çoğunluğunun (%83.21, *f*=114) "Konuşma stratejilerini uygular" kazanımına yönelik olduğu belirlenmiştir. "Hazırlıklı konuşma yapar" kazanımı %5.84 (*f*=8) oranına sahipken, diğer kazanımların oranları %3'ün altında kalmıştır. "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır" kazanımı ise en düşük orana sahiptir (%0.73, *f*=1). Bu bulgular, Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde de öğrencilerin konuşma stratejilerini uygulama becerilerinin geliştirilmesine sıklıkla yer verildiğini göstermektedir.

Tablo 23. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	<i>f</i>	%
T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	11	6.83
T.7.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	14	8.70
T.7.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	125	77.64
T.7.2.4. Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	6	3.73
T.7.2.5. Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	1	0.62
T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanılır.	3	1.86
T.7.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	0.62
Toplam	161	100

MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 22), toplam 161 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Tıpkı 6. sınıfta olduğu gibi, en yüksek orana sahip kazanım %77.64 (*f*=125) ile "Konuşma stratejilerini uygular" olmuştur. Bunu %8.70 (*f*=14) ile "Hazırlıksız konuşma yapar" ve %6.83 (*f*=11) ile

"Hazırlıklı konuşma yapar" kazanımları izlemektedir. Diğer kazanımların oranları ise %4'ün altında kalmıştır. "Kelimeleri anlamına uygun kullanır" ve "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır" kazanımları ise en düşük orana sahiptir (%0.62, f=1). Bu bulgular, MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde de öğrencilerin konuşma stratejilerini uygulama becerilerinin geliştirilmesine sıklıkla yer verildiğini göstermektedir.

Tablo 24. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	f	%
T.7.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	2	2.74
T.7.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	3	4.11
T.7.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	59	80.82
T.7.2.4. Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	6	8.22
T.7.2.5. Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	1	1.37
T.7.2.6. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanılır.	1	1.37
T.7.2.7. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	1	1.37
Toplam	73	100

Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 23), toplam 73 etkinliğin bulunduğu saptanmıştır. MEB 7. sınıf verilerinde olduğu gibi, bu yayında da en fazla yer verilen kazanım %80.82 (f=59) ile "Konuşma stratejilerini uygular" olmuştur. Bunu %8.22 (f=6) ile "Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır" kazanımı izlemektedir. Diğer kazanımların oranları ise %5'in altında kalmıştır. "Hazırlıklı konuşma yapar", "Kelimeleri anlamına uygun kullanır", "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır" ve "Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır" kazanımları ise en düşük oranlara sahiptir (%2.74 ile %1.37 arasında değişen oranlarda). Bu bulgular, Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde de öğrencilerin konuşma stratejilerini uygulama becerilerinin geliştirilmesine vurgu yapıldığını göstermektedir.

Tablo 25. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Kazanımlara Göre Dağılımı

Kazanımlar	<i>f</i>	%
T.8.2.1. Hazırlıklı konuşma yapar.	12	8.57
T.8.2.2. Hazırlıksız konuşma yapar.	10	7.14
T.8.2.3. Konuşma stratejilerini uygular.	95	67.86
T.8.2.4. Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır.	7	5.00
T.8.2.5. Kelimeleri anlamına uygun kullanır.	4	2.86
T.8.2.6. Konuşmalarında yabancı dillerden alınmış, dilimize henüz yerleşmemiş kelimelerin Türkçelerini kullanır.	5	3.57
T.8.2.7. Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanılır.	7	5.00
Toplam	140	100

Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinin kazanımlara göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 24), toplam 140 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. Önceki sınıf düzeylerinde olduğu gibi, en yüksek orana sahip kazanım %67.86 (f=95) ile "Konuşma stratejilerini uygular" olmuştur. Bunu %8.57 (f=12) ile "Hazırlıklı konuşma yapar" ve %7.14 (f=10) ile "Hazırlıksız konuşma yapar" kazanımları izlemektedir. "Konuşmada beden dilini etkili bir şekilde kullanır" ve "Konuşmalarında uygun geçiş ve bağlantı ifadelerini kullanır" kazanımlarının her ikisi de %5.00 (f=7) oranına sahiptir. Diğer kazanımların oranları ise %4'ün altında kalmıştır. Bu bulgular, Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde de öğrencilerin konuşma stratejilerini uygulama becerilerinin geliştirilmesine önem verildiğini göstermektedir. Ancak 6. ve 7. sınıflara kıyasla bu kazanımın ağırlığının bir miktar azaldığı ve diğer kazanımlara daha fazla yer verildiği gözlemlenmektedir.

4.5. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Yöntem Dağılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri, yönelik olduğu konuşma yöntemlerine göre incelenmiştir. Tablolardaki konuşma yöntemleri MEB (2006)'da yer alan konuşma yöntemlerine göre belirlenmiştir.

Tablo 26. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı

Yöntem	<i>f</i>	%
1. Serbest Konuşma	91	72.08
2. Güdümlü konuşma	11	8.08
3. Eleştirel Konuşma	-	-
4. Tartışma	4	3.02
5. İkna Edici Konuşma	-	-
6. Katılımlı Konuşma	-	-
7. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma	4	3.02
8. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	2	1.06
9. Yaratıcı Konuşma	-	-
10. Hafızada Tutma Tekniği	2	1.06
11. Yöntem Dışında Kalanlar	-	-
Toplam	125	100

Tablo incelendiğinde, MEB 5. Sınıf konuşma etkinliklerinde en yaygın olarak kullanılan yöntemin %72.8'lik oranla “Serbest Konuşma” olduğu görülmektedir. Bunu %8.8'lik oranlarla “Güdümlü Konuşma” ve “Yöntem Dışında Kalanlar” izlemektedir. “Tartışma” ve “Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma” yöntemlerinin her ikisi de %3.2 oranında kullanılmıştır. “Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma” ve “Hafızada Tutma Tekniği” ise %1.6'lık bir orana sahiptir. “Eleştirel Konuşma”, “İkna Edici Konuşma”, “Katılımlı Konuşma” ve “Yaratıcı Konuşma” yöntemlerine ise rastlanmamıştır. Bu dağılım, 5. sınıf konuşma etkinliklerinde öğrencilerin büyük ölçüde serbestçe kendilerini ifade etmelerine olanak tanındığını göstermektedir.

Tablo 27. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı

Yöntem	<i>f</i>	%
1. Serbest Konuşma	116	88.55
2. Güdümlü konuşma	1	0.76
3. Eleştirel Konuşma	-	-
4. Tartışma	2	1.53
5. İkna Edici Konuşma	-	-
6. Katılımlı Konuşma	-	-
7. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma	-	-
8. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	5	3.82
9. Yaratıcı Konuşma	2	1.53
10. Hafızada Tutma Tekniği	-	-
11. Yöntem Dışında Kalanlar	5	3.82
Toplam	131	100

MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde (Tablo 26), toplam 131 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En yaygın kullanılan yöntemin %88.55 (f=116) oranıyla "Serbest Konuşma" olduğu belirlenmiştir. Diğer yöntemlerin kullanım oranları ise oldukça düşüktür. "Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma" ve "Yöntem Dışında Kalanlar" %3.82 (f=5) oranına sahipken, "Tartışma" ve "Yaratıcı Konuşma" %1.53 (f=2) oranında kullanılmıştır. "Güdümlü Konuşma" %0.76 (f=1) oranında görülürken, "Eleştirel Konuşma", "İkna Edici Konuşma", "Katılımlı Konuşma", "Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma" ve "Hafızada Tutma Tekniği" yöntemine ise rastlanmamıştır. Bu bulgular, MEB 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde büyük ölçüde serbest konuşma yönteminin tercih edildiğini göstermektedir.

Tablo 28. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı

Yöntem	<i>f</i>	%
1. Serbest Konuşma	92	75.41
2. Güdümlü konuşma	3	2.46
3. Eleştirel Konuşma	3	2.46
4. Tartışma	4	3.28
5. İkna Edici Konuşma	2	1.64
6. Katılımlı Konuşma	1	0.82
7. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma	7	5.74
8. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	4	3.28
9. Yaratıcı Konuşma	2	1.64
10. Hafızada Tutma Tekniği	-	-
11. Yöntem Dışında Kalanlar	4	3.28
Toplam	122	100

Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde (Tablo 27), toplam 122 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. MEB 6. sınıf verilerinde olduğu gibi, en yaygın kullanılan yöntemin %75.41 (f=92) oranıyla "Serbest Konuşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %5.74 (f=7) ile "Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma" izlemektedir. "Tartışma", "Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma" ve "Yöntem Dışında Kalanlar" %3.28 (f=4) oranına sahipken, diğer yöntemlerin kullanım oranları %3'ün altında kalmıştır. "Hafızada Tutma Tekniği"ne ise rastlanmamıştır. Bu bulgular, Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde de serbest konuşma yönteminin ağırlıklı olarak tercih edildiğini göstermektedir.

Tablo 29. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı

Yöntem	<i>f</i>	%
1. Serbest Konuşma	106	77.94
2. Güdümlü konuşma	18	13.24
3. Eleştirel Konuşma	1	0.74
4. Tartışma	1	0.74
5. İkna Edici Konuşma	-	-
6. Katılımlı Konuşma	-	-
7. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma	-	-
8. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	4	2.94
9. Yaratıcı Konuşma	2	1.47
10. Hafızada Tutma Tekniği	-	-
11. Yöntem Dışında Kalanlar	4	2.94
Toplam	136	100

MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde (Tablo 28), toplam 136 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan yöntemin %77.94 ($f=106$) oranıyla "Serbest Konuşma" olduğu belirlenmiştir. Ancak 6. sınıfa kıyasla "Güdümlü Konuşma" yönteminin kullanım oranında belirgin bir artış (%13.24, $f=18$) olduğu dikkat çekmektedir. Diğer yöntemlerin kullanım oranları ise daha azdır. "Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma" ve "Yöntem Dışında Kalanlar" %2.94 ($f=4$) oranına sahipken, diğer yöntemlere genellikle %1'in altında rastlanmıştır. "İkna Edici Konuşma", "Katılımlı Konuşma", "Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma" ve "Hafızada Tutma Tekniği" yöntemlerine ise rastlanmamıştır. Bu bulgular, MEB 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde serbest konuşma yönteminin baskın olduğunu göstermektedir.

Tablo 30. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı

Yöntem	<i>f</i>	%
1. Serbest Konuşma	47	72.31
2. Güdümlü konuşma	8	12.31
3. Eleştirel Konuşma	2	3.08
4. Tartışma	2	3.08
5. İkna Edici Konuşma	-	-
6. Katılımlı Konuşma	-	-
7. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma	2	3.08
8. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	-	-
9. Yaratıcı Konuşma	-	-
10. Hafızada Tutma Tekniği	-	-
11. Yöntem Dışında Kalanlar	4	6.15
Toplam	65	100

Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde (Tablo 29), toplam 65 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan yöntemin %72.31 (f=47) oranıyla "Serbest Konuşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %12.31 (f=8) ile "Güdümlü Konuşma" izlemektedir. "Eleştirel Konuşma", "Tartışma" ve "Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma" yöntemlerinin her biri %3.08 (f=2) oranında kullanılmıştır. "Yöntem Dışında Kalanlar"ın oranı ise %6.15 (f=4) olarak tespit edilmiştir. Diğer yöntemlere ise rastlanmamıştır. Bu bulgular, Özgün Yayıncılık 7. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde serbest ve güdümlü konuşma yöntemlerinin öne çıktığını göstermektedir.

Tablo 31. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Yönteme Göre Dağılımı

Yöntem	<i>f</i>	%
1. Serbest Konuşma	78	74.29
2. Güdümlü konuşma	4	3.81
3. Eleştirel Konuşma	3	2.86
4. Tartışma	4	3.81
5. İkna Edici Konuşma	3	2.86
6. Katılımlı Konuşma	4	3.81
7. Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma	-	-
8. Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma	6	5.71
9. Yaratıcı Konuşma	1	0.95
10. Hafızada Tutma Tekniği	-	-
11. Yöntem Dışında Kalanlar	2	1.90
Toplam	105	100

Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde kullanılan yöntemlerin dağılımı incelendiğinde (Tablo 30), toplam 105 etkinliğin yer aldığı görülmektedir. En sık kullanılan yöntemin %74.29 (f=78) oranıyla "Serbest Konuşma" olduğu belirlenmiştir. Bunu %5.71 (f=6) ile "Kelime ve Kavram Havuzundan Seçerek Konuşma" ve %3.81 (f=4) oranıyla "Güdümlü Konuşma", "Tartışma" ve "Katılımlı Konuşma" yöntemleri izlemektedir. Diğer yöntemlerin kullanım oranları %3'ün altında kalmıştır. "Kendini Karşısındakinin Yerine Koyarak Konuşma" ve "Hafızada Tutma Tekniği" yöntemlerine ise rastlanmamıştır. Bu bulgular, Hecce Yayıncılık 8. sınıf Türkçe dersi konuşma etkinliklerinde serbest konuşma yönteminin ağırlıklı olarak kullanıldığını göstermektedir.

4.6. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Beceriler Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri bilişsel beceriler odaklı şekilde incelenmiştir. Bilişsel beceriler Bloom Taksonomisinin revize edilmiş haline göre sıralanmıştır. (Anderson ve Krathwohl, 2010'dan aktaran Göçer, 2018, s. 13).

Tablo 32. MEB 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı

Bilişsel Beceri	<i>f</i>	%
1. Hatırlama	28	22.04
2. Anlama	43	34.04
3. Uygulama	20	16.00
4. Çözümleme	13	10.04
5. Değerlendirme	12	9.06
6. Yaratma	9	7.02
Toplam	125	100

MEB 5. Sınıf konuşma etkinliklerinin bilişsel becerilere göre dağılımı incelendiğinde, en fazla vurgunun %34.4 ile “Anlama” becerisine yapıldığı görülmektedir. Bunu %22.4 ile “Hatırlama” ve %16.0 ile “Uygulama” becerileri takip etmektedir. “Çözümleme” (%10.4), “Değerlendirme” (%9.6) ve “Yaratma” (%7.2) becerilerine ise daha az oranda yer verilmiştir. Bu dağılım, 5. sınıf konuşma etkinliklerinin öğrencilerin bilgiyi anlamalarını ve basit düzeyde uygulamalarını desteklemeye yönelik olduğunu göstermektedir.

Tablo 33. MEB 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı

Bilişsel Beceri	<i>f</i>	%
1. Hatırlama	13	9.92
2. Anlama	54	41.22
3. Uygulama	24	18.32
4. Çözümleme	4	3.05
5. Değerlendirme	24	18.32
6. Yaratma	12	9.16
Toplam	131	100

MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinlikleri incelendiğinde, en fazla yer verilen bilişsel becerinin yüzde 41,22 ile “Anlama” olduğu görülmektedir. Bunu yüzde 18,32 oranıyla hem “Uygulama” hem de “Değerlendirme” becerileri izlemektedir. “Hatırlama” becerisi yüzde 9,92, “Yaratma” becerisi yüzde 9,16 oranında yer alırken; en az yer verilen beceri yüzde 3,05 ile “Çözümleme” becerisidir. Bu dağılım, etkinliklerin daha çok öğrencilerin metni kavramaya ve değerlendirmeye yönelik becerilerini geliştirmeye odaklandığını göstermektedir.

Tablo 34. Yıldırım Yayınları 6. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı

Bilişsel Beceri	<i>f</i>	%
1. Hatırlama	20	16.39
2. Anlama	37	30.33
3. Uygulama	24	19.67
4. Çözümleme	15	12.30
5. Değerlendirme	15	12.30
6. Yaratma	11	9.02
Toplam	122	100

Yıldırım Yayınları 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinliklerinin bilişsel becerilere göre dağılımı incelendiğinde, en fazla yer verilen beceri yüzde 30,33 oranıyla “Anlama” olmuştur. Bunu sırasıyla yüzde 19,67 ile “Uygulama”, yüzde 16,39 ile “Hatırlama” becerileri izlemektedir. “Çözümleme” ve “Değerlendirme” becerilerine eşit oranda (yüzde 12,30) yer verilmiş; “Yaratma” becerisi ise yüzde 9,02 oranıyla en az yer verilen beceri olmuştur. Bu sonuçlar, konuşma etkinliklerinin genel olarak öğrencilerin anlama, uygulama ve hatırlama düzeylerine yönelik hazırlandığını, üst düzey bilişsel becerilere ise daha sınırlı yer verildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 35. MEB 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı

Bilişsel Beceri	<i>f</i>	%
1. Hatırlama	49	36.03
2. Anlama	25	18.38
3. Uygulama	37	26.47
4. Çözümleme	10	7.35
5. Değerlendirme	8	5.88
6. Yaratma	8	5.88
Toplam	136	100

MEB 7. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan konuşma etkinlikleri incelendiğinde, en fazla yer verilen becerinin yüzde 36,03 ile “Hatırlama” olduğu görülmektedir. Bunu yüzde 26,47 ile “Uygulama”, yüzde 18,38 ile “Anlama” becerileri takip etmektedir. “Çözümleme” becerisine yüzde 7,35 oranında yer verilirken, “Değerlendirme” ve “Yaratma” becerileri eşit oranla yüzde 5,88 düzeyinde yer almıştır. Bu dağılım, konuşma etkinliklerinin daha çok hatırlama ve uygulama gibi alt düzey bilişsel becerilere yoğunlaştığını; üst düzey düşünme becerilerine ise sınırlı yer verildiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 36. Özgün Yayıncılık 7. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı

Bilişsel Beceri	<i>f</i>	%
1. Hatırlama	1	1.96
2. Anlama	16	31.37
3. Uygulama	32	62.75
4. Çözümleme	7	13.73
5. Değerlendirme	7	13.73
6. Yaratma	2	3.92
Toplam	65	100

7. sınıf Özgün Yayıncılık konuşma etkinlikleri incelendiğinde, etkinliklerin büyük bir çoğunluğunun %62.75 oranıyla öğrencilerin bilgiyi pratiğe dökmeye yönelik “Uygulama” becerisine odaklandığı görülmektedir. Bunu %31.37’lik oranla öğrencilerin konuşulanları anlamalarına yönelik “Anlama” becerisi takip etmektedir. Üst düzey bilişsel becerilerden olan “Çözümleme” ve “Değerlendirme” becerileri ise eşit oranda %13.73’lük bir paya sahip olup, etkinliklerde benzer bir ağırlıkta temsil edilmektedir. Buna karşın, “Yaratma” (%3.92) ve “Hatırlama” (%1.96) becerilerine yönelik etkinliklerin oranları düşüktür, bu da bu iki becerinin diğerlerine kıyasla daha az vurgulandığını göstermektedir.

Tablo 37. Hecce Yayıncılık 8. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Bilişsel Becerilere Göre Dağılımı

Bilişsel Beceri	<i>f</i>	%
1. Hatırlama	3	2.86
2. Anlama	30	28.57
3. Uygulama	54	51.43
4. Çözümleme	2	1.90
5. Değerlendirme	13	12.38
6. Yaratma	3	2.86
Toplam	105	100

8. sınıf Hecce Yayıncılık konuşma etkinliklerinde en çok yer verilen bilişsel alan %51.43 ile “Uygulama” becerisine aittir. Bu, etkinliklerin yarısından fazlasının öğrencilerin bilgiyi pratiğe dökmeye odaklandığını göstermektedir. İkinci en yüksek oran ise %28.57 ile “Anlama” becerisindedir. Bu da öğrencilerin konuşulanları anlamaya yönelik etkinliklerin önemli bir yer tuttuğunu belirtmektedir. “Değerlendirme” becerisi %12.38’lik bir orana sahipken, “Hatırlama” (%2.86), “Yaratma” (%2.86) ve “Çözümleme” (%1.90) becerileri daha düşük oranlardadır. Hatırlama ve yaratma becerilerinin aynı orana sahip olması dikkat çekicidir. Çözümleme becerisi ise en düşük orana sahiptir.

4.7. Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Konuşma Etkinliklerinin Konuşma Atölye Çalışmaları Dağılımına İlişkin Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerine yönelik atölye çalışmalarının özellikleri Tablo 38’de sunulmuştur. Atölye çalışmaları, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki uygulama esasları doğrultusunda incelenmiştir (MEB, 2024, s. 16-18).

Tablo 38. MEB Yayınları 5. Sınıf Konuşma Etkinliklerinin Konuşma Atölyeleri ve Dağılımı

Ünite	Konuşma Etkinliğinin Amacı	Konuşma Etkinliğinin Türü	Konuşma Etkinliğinde Kullanılan Materyaller	Konuşma Etkinliğinin Değerlendirilmesi	Atölye Konusuyla İlişkisi
1.Ünite: ÜRETİM ZAMANI	Bilgilendirici sunum yapma, süreç anlatımı, görsel materyal kullanma, öz değerlendirme	Bireysel sunum	Hazırlanan bilgi görseli	Belirli ölçütlere sahip ölçek, öz değerlendirme, öğretmen geri bildirimi	Bir ürün (bilgi görseli) ortaya koyma sürecini sözlü ifade etme
2.Tema: ÜRETİM ZAMANI	Düşünceleri ifade etme, empati kurma, tarihi olayları değerlendirme, kanıta dayalı konuşma, tema kelimelerini kullanma, akran değerlendirmesi	Bireysel anlatım, akran değerlendirmesi	Tema boyunca edinilen bilgiler, Akran Değerlendirme Ölçeği	Öğretmen gözlemi, yönergelere uyum, akran değerlendirmesi	Geçmişteki bir üretim sürecinin sonuçlarını farklı perspektiften değerlendirme, neden sonuç ilişkisi kurma
3.Tema: ÜRETİM ZAMANI	Farklı düşünce biçimlerini deneyimleme, iş birliği içinde düşünme, rol üstlenerek konuşma, tema kelimelerini kullanma, etkili sunum	Grup içinde bireysel sunumlar	Altı Şapkalı Düşünme Tekniği şapkaları ve anlamları, tema kelimeleri	Öğretmen değerlendirmesi (şapkaya uygunluk, kelime kullanımı, sunum becerileri), öğretmen geri bildirimi	Soyut bir kavram hakkında farklı fikirler "üretme" ve yapılandırılmış bir teknikte ifade etme
4.Tema: ÜRETİM ZAMANI	Sosyal etkileşim, iş birliği, senaryo yazma, rol oynama, doğaçlama, sözlü ve sözsüz iletişim, akran değerlendirmesi	Grup çalışması ve rol oynama, akran değerlendirmesi	Canlandırma senaryosu, rol dağılımı, kostüm/dekor, Akran Değerlendirme Ölçeği	Öğretmen değerlendirmesi (senaryoya uygunluk, rol canlandırma, iş birliği, iletişim), akran değerlendirmesi	Soyut bir süreci (misafir ağırlama) somut bir "ürün"e (canlandırmaya) dönüştürme
5.Tema: ÜRETİM ZAMANI	Problem çözme, empati kurma, teselli etme, yapıcı öneriler sunma, tema kelimelerini kullanma, etkili sözlü iletişim, akran değerlendirmesi, dijital paylaşım	Bireysel çözüm odaklı konuşma, akran değerlendirmesi, dijital paylaşım	Örnek olay metni, tema kelimeleri, Akran Değerlendirme Ölçeği, dijital ortamlar	Öğretmen değerlendirmesi (olay tespiti, özetleme, çözüm önerileri, kelime kullanımı, iletişim), akran değerlendirmesi	Soyut bir soruna (üzüntü) yönelik çözüm "üretme" ve sözlü ifade etme
6.Tema: ÜRETİM ZAMANI	Bilgi toplama ve düzenleme, sunum hazırlama, bilinçlendirme görsel materyal kullanma, tema kelimelerini kullanma, etkili sunum, akran değerlendirmesi	Bireysel bilgilendirici sunum, akran değerlendirmesi	İzlenen kamu spotu, görsel materyaller (slayt vb.), tema kelimeleri, Akran Değerlendirme Ölçeği	Öğretmen değerlendirmesi (içerik, düzenleme, görsel kullanım, kelime kullanımı, iletişim), akran değerlendirmesi	Bilgi "üretme" ve yapılandırılmış bir sunum formatında "sergileme"

Yukarıdaki tablo incelendiğinde, 2024 TDÖP ‘Üretim Zamanı’ teması altındaki konuşma etkinliklerinin, öğrencilerin farklı becerilerini hedefleyen çeşitli yaklaşımlar sergilediği görülmektedir. Tüm temalarda akran değerlendirmesinin yer alması, öğrencilerin yalnızca kendi konuşma becerilerini değil, aynı zamanda dinleme, eleştirel düşünme ve yapıcı geri bildirim verme becerilerini de geliştirmeye yönelik bütüncül bir yaklaşımı işaret etmektedir. Bu durum, programın öğrenci katılımını ve işbirlikçi öğrenmeyi teşvik etme amacını desteklemektedir.

Bununla birlikte, etkinliklerin amaçları ve türleri temadan temaya farklılık göstermektedir. Örneğin, 1. Ünite daha çok bireysel bir beceri olan süreç anlatımına odaklanırken, 4. Tema iş birliği ve rol oynamayı ön plana çıkarmaktadır. 3. Tema, ‘Altı Şapkalı Düşünme Tekniği’ gibi özel bir yöntem kullanarak öğrencilerin farklı düşünce perspektiflerini deneyimlemelerini sağlarken, 5. Tema problem çözme ve empati kurma becerilerini merkeze almaktadır. 6. Tema ise bilgi toplama ve sunma becerilerini vurgulayarak daha bilgilendirici bir amaca hizmet etmektedir.

Materyal kullanımı açısından da temalar arasında farklılıklar göze çarpmaktadır. Bazı etkinlikler öğrencinin kendi ürettiği materyallere (bilgi görseli, senaryo) dayanırken, bazıları dış kaynakları (kamu spotu) veya özel tekniklere ait materyalleri (renkli şapkalar) kullanmaktadır. Bu çeşitlilik, öğrenme süreçlerini zenginleştirmeyi ve farklı öğrenme stillerine hitap etmeyi amaçlamaktadır.

Sonuç olarak, ‘Üretim Zamanı’ teması altındaki konuşma etkinlikleri, ortak bir değerlendirme yaklaşımını benimserken, amaç, tür ve materyal kullanımı açısından tematik içeriğe ve hedeflenen becerilere göre çeşitlilik göstermektedir. Bu durum, programın öğrencilerin çok yönlü gelişimini desteklemeyi ve farklı öğrenme deneyimleri sunmayı amaçladığını düşündürmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın bulgularından elde edilen sonuçlara, bu sonuçların araştırmanın konusuyla ilgili diğer bilimsel araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılmasına ve tartışılmasına yer verilmiştir. Bölüm sonunda araştırma bulgu ve sonuçları doğrultusunda öneriler sunulmuştur.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu araştırma, ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerini Türkçe Dersi Öğretim Programı çerçevesinde incelemek amacıyla yapılmıştır. Bu amaç doğrultusunda 2024-2025 eğitim-öğretim döneminde 5-8. sınıf düzeyinde yedi farklı Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinlikleri çeşitli yönlerden incelenmiş ve birtakım sonuçlara ulaşılmıştır.

“Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri sayı ve tema açısından nasıl dağılım göstermektedir?” araştırma sorusu doğrultusunda yapılan analizlerde, 5. sınıf düzeyinde “Sağlıklı Yaşıyorum” ve “İletişim ve Sosyal İlişkiler” temalarının; 6. sınıf düzeyinde “Doğa ve Evren” ve “Duygular” temalarının; 7. sınıf düzeyinde “Millî Kültürümüz” ve “Erdemler” temalarının konuşma etkinlikleri sayısı açısından ön plana çıktığı, 8. sınıf düzeyinde ise temaların daha dengeli bir şekilde dağılım sergilediği görülmüştür. Bazı temaların ise daha düşük oranda temsil edildiği gözlemlenmiştir.

Elde edilen bulgular ve sonuçlar, Ugan (2023)'ın tema öğretimine ilişkin etkinliklerde Türkçe Dersi Öğretim Programı tema dağılımının gözetildiği ve Coşkun (2008)'un ders kitaplarındaki etkinliklerin temalara dengeli bir şekilde dağıtıldığı sonuçlarıyla kısmen örtüşmektedir. Özellikle 8. sınıf düzeyindeki dengeli dağılım, bu araştırmacıların genel bulgularıyla paralellik gösterirken, diğer sınıf düzeylerindeki belirgin tema yoğunlaşmaları

farklılaşan bir tablo sunmaktadır. Bu bağlamda, Gündoğdu (2012) çalışmasında sözcük öğretimi etkinliklerinde bazı temaların (örneğin Duygular, Okuma Kültürü ve Doğa ve Evren) öne çıktığını, Atatürkçülük ve Sevgi gibi zorunlu temaların ise düşük sayılarda temsil edildiğini belirten bulguları, konuşma etkinliklerindeki tema dağılımında benzerliğe işaret etmektedir. Konuşma etkinliklerinin dil becerileri içindeki konumu incelendiğinde, Kavruk ve Yıldırım (2021) tarafından gerçekleştirilen çalışmada konuşma becerisinin en az yer verilen dil becerisi olduğu ve diğer becerilere kıyasla ihmal edildiği belirlenmiştir. Bu bulgu, mevcut araştırmanın bazı temalarda konuşma etkinliği sayısının düşük olması tespitiyle birleştiğinde ders kitaplarında konuşma becerisine yeterli ağırlığın verilmediği yönündeki literatürdeki bilgileri desteklemektedir. Ancak, Doğan ve Sinan (2024)'ın 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerini incelediği çalışmasındaki konuşma etkinliklerinin temalara dengeli bir şekilde dağıtıldığı tespiti, her metnin ardından bir konuşma etkinliğine yer verilmesi bağlamında, mevcut araştırmada 8. sınıftaki dengeli dağılım bulgumuzla benzerlik göstermektedir. Eyüp ve Kansızoğlu (2021)'nın farklı yayınevlerine ait ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin temalara dağılımını inceleyen çalışması, ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin tematik dağılımındaki ve yayınevleri arasındaki farklılıklara dikkat çeken tespitleriyle bulgularımız benzerlik göstermektedir.

“Türkçe ders kitaplarında yer alan konuşma etkinlikleri bulunduğu yer açısından nasıl dağılım göstermektedir?” araştırma sorusu doğrultusunda ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin büyük çoğunluğunun ders içi uygulamalara ayrıldığını ortaya koymuştur. Bu durum, konuşma becerisinin öğretim sürecinde aktif katılımı geliştirildiğini göstermektedir. Etkinliklerin önemli bir kısmı hazırlık aşamasında konumlanırken, değerlendirme odaklı konuşma etkinliklerinin ise daha az olduğu dikkat çekmektedir.

Elde edilen bu bulgular, Türkçe ders kitaplarındaki etkinlik yapısına ilişkin literatürdeki diğer çalışmalarla önemli benzerlikler taşımaktadır. Özellikle, Ugan (2023)'ın ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki tema etkinliklerini incelediği çalışmasında, etkinliklerin genellikle dersin işleniş aşamasında yoğunlaştığı ve tema odaklı etkinliklerin hazırlık bölümünde yetersiz bulunduğu tespiti, mevcut araştırmanın konuşma etkinliklerinin ders içi uygulamalara ayrılması ve hazırlık aşamasındaki konumlanması ile benzerlik göstermektedir. Ayrıca, Ugan'ın (2023) tema sonu değerlendirme soruları haricinde kitaplardaki etkinliklerin ölçme ve değerlendirme boyutunun daha az olduğunu belirtmesi, bu araştırmada gözlemlenen değerlendirme odaklı konuşma etkinliklerinin sınırlılığı bulgusuyla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Çevik ve Güneş (2017) tarafından yapılan

araştırma da Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin genel olarak öğrencileri hazırlık yapmaya, uygulamaya ve değerlendirmeye yönlendirme konusunda sınırlı kaldığını tespit etmiştir. Bu durum, mevcut araştırmanın konuşma etkinlikleri özelindeki değerlendirme boyutundaki sınırlılığı ve hazırlık aşamasındaki konumlanışını destekleyici niteliktedir.

“Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri türler açısından nasıl dağılım göstermektedir?” araştırma sorusu doğrultusunda ders kitaplarında incelenen konuşma etkinliklerinde, bir konu hakkında duygu ve düşünceleri paylaşmaya yönelik türlerin tüm sınıf düzeylerinde ağırlıklı yer aldığı belirlenmiştir. Sınıf seviyesi ilerledikçe, araştırma sonucunu paylaşma, tartışma ve canlandırma gibi daha karmaşık ve akademik konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin oranı artış göstermiştir. Oyun tabanlı konuşma etkinliklerine az sayıda yer verildiği saptanmıştır. Bu durum, ders kitaplarında konuşma becerilerinin daha çok yapılandırılmış ve bireysel ifade odaklı görevlerle desteklendiğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bu bulgular, Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin tür çeşitliliğine ilişkin literatürdeki diğer çalışmalarla bazı benzerlikler ve farklılıklar taşımaktadır. Doğan ve Sinan (2024)'ın 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerini incelediği çalışmasında, bazı etkinlik türlerinin yoğunlukla kullanıldığı, ancak 'herhangi bir konu hakkında konuşma', 'kendini başkasının yerine koyarak konuşma', 'sunum yapma' gibi öğrenci bakış açısını geliştirecek ve farklı düşünmeye teşvik edecek türlerin sınırlı sayıda olduğu tespiti, bu araştırmanın oyun tabanlı etkinliklere az yer verilmesi ve genel olarak yapılandırılmış/bireysel ifade odaklı türlerin ağırlıkta olması bulgusuyla örtüşmektedir. Serin ve Arslan (2023)'ın incelenen ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin türleri arasında seviyelere göre farklılıklar olduğunu tespit etmesi ve 'bir konu hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma' ile 'bir görsel hakkında duygu ve düşüncelerini paylaşma' gibi türlerin en sık tercih edilenler arasında yer aldığını belirtmesi, mevcut araştırmanın temel bulgularıyla doğrudan benzerlik göstermektedir. Akyasan ve Moralı (2023)'nın Türkçe öğretmenlerinin ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin benzerliğine dair farklı düşüncelere sahip olmakla birlikte, bazı öğretmenlerin farklı türde etkinliklerin bulunduğunu belirtmesi ve etkinliklerin niteliğinde öğretmen müdahalesinin gerekliliğini vurgulaması, ders kitaplarındaki mevcut çeşitliliğin ve etkililiğin öğretmen faktörüyle de şekillendiğini düşündürmektedir. Bu durum, ders kitaplarının kullanımında öğretmenin rolünün önemini ortaya koymaktadır. Eyüp ve Kansızoglu (2021)'nin ders kitaplarındaki konuşma etkinliği türleri üzerine yaptığı çalışmada belirli türlere (görsel dayalı paylaşım,

canlandırma, hazırlıksız konuşma) yoğunlaştığını ve genel olarak etkinliklerin benzer nitelikte olduğunu belirtmiştir. Bu durum, bizim çalışmamızdaki yapılandırılmış ve bireysel ifade odaklı türlerin ağırlıkta olması ve oyun tabanlı etkinliklerin sınırlılığı bulgularıyla örtüşmektedir. Ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin tür çeşitliliğinin artırılması gerektiğini desteklemektedir.

“Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri TDÖP’teki kazanımlar açısından nasıl dağılım göstermektedir?” araştırma sorusu doğrultusunda konuşma etkinliklerinin ders kitaplarındaki kazanım dağılımları incelendiğinde, 5. sınıf düzeyinde öğrencilerin yorumlarını sözlü ifade etme ve konuşma yöntemlerini kullanma becerilerine ağırlık verildiği görülmüştür. İlerleyen sınıf düzeylerinde ise konuşma stratejilerini uygulama kazanımı belirgin bir şekilde öne çıkarken, hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma kazanımları da sıkça yer almıştır. Bu bulgular, ders kitaplarının genel olarak temel konuşma stratejileri üzerine odaklandığını ve belirli kazanımlara öncelik verdiğini göstermektedir.

Elde edilen kazanım dağılımı bulguları, Türkçe ders kitaplarındaki kazanımların yansıtılma durumlarına ilişkin literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlikler ve farklılıklar göstermektedir. Ugan (2023)’ın ortaokul Türkçe ders kitaplarında temel dil becerileri çerçevesinde bazı kazanımların yer almadığını, bazı kazanımların ise fazla tekrarlandığını belirtmesi; bu çalışmada bazı kazanımların düşük oranda temsil edilmesi bulgusuyla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Oryaşın (2020)’ın 1-8. sınıf Türkçe ders kitaplarında programdaki kazanımların büyük bölümüne yönelik etkinlik örnekleri bulunmasına rağmen, bazı kazanımlara hiç yer verilmediği veya bir etkinlikle sınırlandırıldığı tespiti de mevcut çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Özellikle Kavruk ve Yıldırım (2021)’in incelediği ders kitaplarında etkinliklerin belirli kazanımlar etrafında yoğunlaşırken kimi kazanımlara daha az yer verildiği ve 7-8. sınıf ders kitaplarında tüm konuşma kazanımlarının uygulamaya aktarılmadığı bulgusu, bu araştırmanın ilerleyen sınıf düzeylerinde bazı kazanımların ön plana çıkması ve bazı kazanımların sınırlı sayıda temsil edilmesiyle doğrudan benzerlik göstermektedir. Bu bulgularla bağlantılı olarak Coşkun ve Narinç (2018)’in çalışmasında konuşma kazanımlarına hitap eden etkinlikler incelendiğinde en çok konuşma stratejilerini uygulama kazanımına hitap eden etkinlik tespit etmeleri, hazırlıksız ve hazırlıklı konuşmaların da sıkça yer aldığını belirtmeleri, mevcut araştırmanın konuşma stratejilerini uygulama ile hazırlıklı ve hazırlıksız konuşma kazanımlarının öne çıkması bulgusunu desteklemektedir. Ancak, Coşkun (2008)’un konuşma öğrenme alanındaki kazanım sayısı ile bu kazanımlara yönelik ders kitabında oluşturulan etkinlik sayısı

arasında belirgin bir farklılık bulunduğu tespiti, mevcut araştırmada kazanım dağılımındaki farklılıkların nedenlerinden biri olarak değerlendirilebilir. Bu bağlamda Eyüp ve Kansızoğlu (2021)'nin ders kitaplarındaki konuşma kazanımlarının dağılımına ilişkin tespitleri de önem taşımaktadır. Çalışmamızla örtüşen şekilde özellikle 'Hazırlıklı konuşma yapar' ve 'Hazırlıksız konuşma yapar' kazanımlarına yoğunlaşılrken, diğer kazanımların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür.

“Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri yöntem açısından nasıl dağılım göstermektedir?” araştırma sorusu doğrultusunda incelenen ders kitaplarında konuşma etkinliklerinde serbest konuşma yönteminin en yaygın kullanılan yöntem olduğu, bunu güdümlü konuşma yönteminin takip ettiği saptanmıştır. Eleştirel, ikna edici, katılımlı ve yaratıcı konuşma gibi daha üst düzey becerileri gerektiren yöntem ve tekniklere daha az sayıda yer verildiği belirlenmiştir. Bu bulgu, ders kitaplarındaki konuşma eğitiminin daha çok temel düzeyde kendini ifade etme ve hazırlıksız konuşma becerilerine yoğunlaştığını, farklı iletişimsel amaçlara yönelik daha üst düzey konuşma becerilerine daha az yer verildiği şeklinde yorumlanabilir.

Elde edilen bu bulgular, Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin yöntem ve teknik çeşitliliğine ilişkin literatürdeki diğer çalışmalarla benzerlikler taşımaktadır. Çetinkaya (2017) tarafından yapılan tez çalışmasında, tüm sınıf seviyelerindeki Türkçe ders kitaplarında genel olarak benzer türde etkinliklerin uygulandığı ve kullanılan konuşma ile dinleme türlerinin yeterince çeşitlendirilmediği sonucuna ulaşılması, bu araştırmanın serbest ve güdümlü konuşmanın baskınlığı ve üst düzey becerilere yönelik yöntemlerin sınırlılığı bulgusuyla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Marangoz (2014)'un çalışmasında, bireyin günlük yaşamında kullanabileceği çeşitli konuşma türlerinin 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders işleniş süreçlerinde yeterince yer almadığının belirtilmesi ve ders kitaplarının öğrencilerin konuşma becerilerini geliştirmede yetersiz kaldığı sonucuna ulaşılması, mevcut araştırmanın karmaşık konuşma becerilerini geliştirmeye yönelik bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca, Doğan ve Sinan (2024)'ın araştırmasında güdümlü konuşma yönteminin incelenen tüm kitaplarda baskın olduğu, serbest, eleştirel gibi farklı yöntemlere ise sınırlı düzeyde yer verildiği tespiti, bu araştırmanın serbest ve güdümlü konuşma yöntemlerinin yaygınlığı ve üst düzey yöntemlerin sınırlılığı bulgusuyla doğrudan örtüşmektedir. Coşkun ve Narinç (2018), araştırmasında konuşma etkinliklerinde 'kendini karşısındakinin yerine koyarak konuşma' yönteminin en çok yer alması ve eleştirel, tartışma, ikna etme gibi yöntemlerin de bulunduğunu belirtmesi, mevcut araştırmada üst

düzey becerilere daha az yer verildiği bulgusuyla kısmi bir farklılaşma gösterirken, literatürde belirli üst düzey yöntemlere de yoğunlaşma örneklerinin olduğunu göstermektedir. Karadüz ve Damar (2015) ise çalışmasında, Türkçe öğretmenlerinin konuşma etkinliklerinde daha tekdüze yöntemleri kullandıklarını belirtmeleri ve bu yöntemlerin işlevsellik algısında farklılıklar olduğunu ortaya koymaları, ders kitaplarındaki yöntem çeşitliliği bulgusunu destekler niteliktedir. Yılmaz ve Abacı (2023), araştırmasında öğretmenlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı (2019)'nda sadece kazanımların verildiğini, yöntem ve tekniklere dair açıklamaların yapılmadığını belirterek yönetime hâkimiyet konusunda aksaklıklar gördüklerini ifade etmeleri, ders kitaplarındaki yöntem dağılımının ve uygulanabilirliğinin program desteğiyle de yakından ilişkili olduğunu göstermektedir.

“Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri bilişsel beceriler açısından nasıl dağılım göstermektedir?” araştırma sorusu doğrultusunda incelenen ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin genel olarak anlama, hatırlama ve uygulama gibi alt düzey bilişsel becerilere daha fazla odaklandığını göstermiştir. Çözümleme, değerlendirme ve yaratma gibi üst düzey bilişsel becerilere ise daha az yer verildiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte, sınıf düzeyleri ilerledikçe uygulama becerisine yapılan vurgunun arttığı belirlenmiştir. Bu bulgu, konuşma etkinliklerinin öğrencilerin bilgiyi aktif olarak kullanmalarını ve pratik beceriler kazanmalarını desteklemeye yönelik bir eğilim sergilediğini ortaya koymaktadır.

Elde edilen bilişsel beceri dağılımına yönelik bulgular, Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin bilişsel seviyelerine ilişkin literatürdeki diğer çalışmalarla önemli benzerlikler taşımaktadır. Kıyagan (2019)'ın 5, 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin bilişsel beceri basamaklarına dengesiz bir şekilde dağıldığını, ağırlıklı olarak anlama, çözümleme ve yaratma basamaklarında yoğunlaşırken, uygulama ve değerlendirme basamaklarına yönelik etkinlik sayısının azlığını ortaya koyması, mevcut araştırmanın alt düzey bilişsel becerilere yoğunlaşma ve üst düzey becerilere daha az yer verme bulgusuyla örtüşmektedir. Benzer şekilde, Coşkun (2008)'un öğrenme etkinliklerini incelediğinde büyük bir kısmının öğrencilerin bilgiyi anlama düzeyinde kalmasını hedeflediği ve uygulama, sentez, analiz ile özellikle değerlendirme gibi üst düzey düşünme becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerin sınırlı olduğu tespiti, bu araştırmanın alt düzey bilişsel becerilere odaklanma bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Oryaşın (2020)'ın da Yenilenen Bloom Sınıflandırması'na göre yaptığı analizde, anımsama, anlama ve uygulama gibi alt düzey bilişsel becerilere yönelik etkinliklerin ders kitaplarında ağırlıkta olduğunu belirlemesi, mevcut araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Gültekin (2019) tarafından

yapılan araştırmada da öğrencilerin temel bilgi ve hatırlama düzeylerini yoklamaya yönelik etkinliklerin, üst düzey bilişsel becerileri gerektiren etkinliklere göre daha yaygın olduğu sonucuna ulaşılması, Türkçe ders kitaplarında bilişsel beceri geliştirme alanındaki benzerliği göstermektedir. Bu karşılaştırmalar, Türkçe ders kitaplarında üst düzey bilişsel becerileri (özellikle çözümleme, değerlendirme ve yaratma) geliştirecek konuşma etkinliklerine daha fazla yer verilmesi gerektiğini düşündürmektedir.

“MEB Yayınları 5. Sınıf 1. ve 2. Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerin 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’na göre konuşma atölye çalışmalarının niteliksel özellikleri nelerdir?” araştırma sorusu doğrultusunda 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki konuşma atölyeleri incelendiğinde, akran değerlendirmesinin ortak bir yaklaşım olarak kullanıldığı ve öğrencilerin bütüncül gelişimini desteklemeyi amaçladığı belirlenmiştir. Temalardaki tüm etkinliklerde akran değerlendirmesine yer verilmesi, 2024 TDÖP’ün öğrenci merkezli ve işbirlikçi öğrenmeye verdiği önemi açıkça ortaya koymaktadır. Bu yaklaşım, öğrencilerin öğrenme süreçlerine aktif katılımlarını teşvik etme ve birbirlerinden öğrenmelerini sağlama amacını gütmektedir. Etkinliklerde amaçlar, türler ve materyal kullanımları temalar arasında farklılık göstermekte; bu da programın çeşitli öğrenme deneyimleri sunma hedefini yansıtmaktadır. Bu yaklaşım, programın öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekleme ve farklı öğrenme ihtiyaçlarına cevap verme amacını yansıtmaktadır.

Elde edilen bu bulgular, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’ndaki yenilikçi yaklaşımlara ilişkin literatürdeki diğer çalışmalarla önemli benzerlikler taşımaktadır. Kaya ve Aydın (2024) tarafından yapılan çalışmada, 2024 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda uygulama süreçlerine ve öğrenim sürecinde edinilen bilgilerin ürüne dönüştürülmesine yönelik üretim atölyelerine önemli bir yer verildiği, özellikle konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi amacıyla farklı türlerin (şiir, biyografi, tiyatro, türkü) kullanıldığı ve film-kitap atölyelerine de yer verildiği tespiti, mevcut araştırmanın konuşma atölyelerindeki amaç, tür ve materyal farklılıkları bulgusuyla benzerlik göstermektedir. Bu durum, her iki çalışmanın da 2024 programının yaparak yaşayarak öğrenme ilkelerine daha fazla önem verdiğini ve çeşitli öğrenme deneyimleri sunduğunu desteklemektedir. Benzer şekilde, Memiş ve Kalyoncu (2024) tarafından yapılan çalışmada, 2024 yılı Türkçe dersi öğretim programının işlevsel yeniliklerinden biri olarak üretim atölyelerinin vurgulanması ve bu etkinliklerin öğrencilerin kazanımları somutlaştırmalarına olanak tanınması tespiti, mevcut

araştırmanın konuşma atölyelerinin öğrencilerin bütüncül gelişimini destekleme amacına ilişkin bulgusuyla örtüşmektedir.

5.2. Öneriler

1. Öğrencilerin günlük yaşamlarında kullanabilecekleri farklı konuşma türlerini (mülakat, sunum, tartışma, ikna vb.) destekleyecek etkinliklerin sayısı ve çeşitliliği artırılmalıdır.
2. Ders kitaplarında serbest, eleştirel, kelime/kavram havuzundan seçerek konuşma gibi farklı konuşma yöntem ve tekniklerine daha dengeli yer verilmelidir.
3. 2024 TDÖP'teki "üretim atölyeleri" yaklaşımını destekleyecek çeşitli ve yenilikçi konuşma etkinlikleri (şiir dinletileri, kısa tiyatro, türkü vb.) tasarlanmalıdır.
4. Öğrencilerin kendi konuşma becerilerini değerlendirebilmeleri için öz değerlendirme araçları sunulmalıdır.
5. 2024 TDÖP'teki üretim atölyelerinin öğrencilerin konuşma becerileri üzerindeki etkisi deneysel çalışmalarla incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Akıncı, A. T. (2020). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi*. (Tez No. 651255) [Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Akkaya, N. (2020). Konuşma. F. Susar Kırmızı (Ed.), *İlk ve ortaokullarda Türkçe öğretimi* içinde (s. 53-82). Anı Yayınları.
- Aksan, D. (2015). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. TDK Yayınları.
- Akyasan, M.& Moralı, G. (2023). Türkçe öğretmenlerine göre konuşma etkinlikleri konuşma becerisini nasıl etkilemektedir?. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(3), 308-323. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.1139950>
- Aktaş, Ş. & Gündüz, O. (2015). *Yazılı ve sözlü anlatım okuma-dinleme konuşma-yazma*. Akçağ Yayınları.
- Akyurt, G., Angın, L., Arslan, Ü., Cin, A., Dalioğlu, S., Dönmez, A., Ersal, P., Han, C., Hülür Taşın, N., İlhan, E., Kavas, M., Sayılır, S., Sayılır, T., Şener, F. (2024). *Türkçe 5. Sınıf - 1. Kitap*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akyurt, G., Angın, L., Arslan, Ü., Cin, A., Dalioğlu, S., Dönmez, A., Ersal, P., Han, C., Hülür Taşın, N., İlhan, E., Kavas, M., Sayılır, S., Sayılır, T., Şener, F. (2024). *Türkçe 5. Sınıf - 2. Kitap*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Aydın, İ. S. & Pehlivan, A. (2021). Konuşma türleri. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi* içinde (s. 119-136). Pegem Akademi.
- Aytan, T. & Güneş, G. (2020), Konuşmanın fiziksel ve zihinsel unsurları. M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 63-79). Pegem Akademi.
- Batur, Z. & Özdemir, P. (2021). Türkçe ders kitabı etkinliklerinin kazanımlarla örtüşme durumları. *Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 47-68. <https://dergipark.org.tr/pub/adea/issue/63328/944815>

- Bayram Turkak, A., Ocak, B. & Ardal, Ş. (2023). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Benzer, A. & Ünsal, F. (2019). Konuşma öğretiminin program ve ders kitabı ekseninde uygulamaya yansımaları. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(3), 647-662.
- Bozkurt, B. Ü. (2021). Konuşmanın zihinsel ve fiziksel temelleri. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi içinde* (s. 43-68). Pegem Akademi.
- Can, E. & Oğur, E. (2022). Ölçme ve değerlendirme aracı olarak Türkçe ders kitapları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 10(1), 120-135. <https://doi.org/10.29228/ijlet.56784>
- Coşkun, B. (2008). *İlköğretim 5. sınıf Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının ve ders kitaplarının çeşitli açılardan incelenmesi*. (Tez No. 792476) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Coşkun, H. & Narinç, F. N. (2018). 2017 Türkçe öğretim programı esas alınarak hazırlanan 5. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan yazma ve konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (16), 409-427.
- Coşkun Çınar, E. (2015). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarındaki konuşma becerisi etkinlikleri ile ilgili bir değerlendirme*. (Tez No. 419360) [Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetinkaya, M. (2017). *Ortaokul Türkçe ders kitaplarının sözlü iletişim becerilerini geliştirme açısından değerlendirilmesi*. (Tez No. 507041) [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Çetinkaya Edizer, Z. (2021). Sözsüz iletişim. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi içinde* (s. 105-116). Pegem Akademi.
- Çevik, A. & Güneş, F. (2017). Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 5(2), 272-286. <https://doi.org/10.16916/aded.288848>
- Demir, S. (2020). *Ortaokul sekizinci sınıf öğrencilerinin sözlü anlatım öz yeterlik algılarının incelenmesi ve söylemlerinin değerlendirilmesi*. (Tez No. 643425) [Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Demirel, Ö. & Kiroğlu, K. (2021). Eğitim ve ders kitapları. Ö. Demirel ve K. Kiroğlu (Ed.), *Ders kitabı incelemesi içinde* (s. 4-12). Pegem Akademi.

- Demirkol, S. (2023). *Konuşma eğitimini etkileyen boyutların çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. (Tez No. 779482) [Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Deniz, K., Karagöl, E. & Tarakcı, R. (2019). Konuşmak kazanımları açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 14(4), 1257-1269. <http://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.22958>
- Doğan, F. (2022). *Hikâye anlatma becerisi ediniminin hazırlıksız konuşma becerisi gelişimine katkısı*. (Tez No. 714433) [Doktora Tezi, Uşak Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Doğan, F. N. & Sinan, A. T. (2024), 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (39), 26-46. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1471641>.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim çatışmaları ve empati*. Sistem Yayıncılık.
- Duru, K. & Pastutmaz, M. (2023). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı*. Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Erdem, İ. (2014). Konuşma eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi. M. Özbay (Ed.), *Türkçe eğitimi açısından dil bilgisi öğretimi* içinde (s. 229-260). Pegem Akademi.
- Erdem, İ. (2019). Konuşma eğitimi: kuram, uygulama, ölçme ve değerlendirme. A. Güzel ve H. Karatay (Ed.), *Türkçe öğretimi el kitabı* içinde (s. 179-217). Pegem Akademi.
- Eyüp, B. & Kansızoglu, N. (2021). 6. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki konuşma etkinlikleri üzerine bir inceleme. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(1), 366-385. <https://doi.org/10.24315/TRED.732498>
- Garip, S. & Göçer, A. (2023). Türkçe dersi etkileşimli sınıf ortamlarında konuşma becerisinin gelişimi ve değerlendirilmesi. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (12), 1249-1268. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1348697>
- Gerek, M. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 7. sınıf Türkçe ders kitabı*. Özgün Yayıncılık.
- Girmen, P. (2007). *İlköğretim öğrencilerinin konuşma ve yazma sürecinde metaforlardan yararlanma durumları*. (Tez No. 211693) [Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.

- Göçer, A. (2008). Performans göreviyle ilgili sunum çalışmalarının konuşma ve dinleme becerilerinin geliştirilmesine katkısı. *Dil Dergisi*, (142), 7-17.
- Göçer, A. (2018). *Metin işleme süreçli mikro öğretim uygulama örnekli Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları*. Pegem Akademi.
- Gültekin, H. (2019). *Türkçe dersi öğrenci çalışma kitaplarının 21. yüzyıl becerileri açısından incelenmesi*. (Tez No. 579207) [Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Gün, M. (2017).Beden dili ve hitabet. A. Akçay ve S. Baskın (Ed.), *Etkinliklerle hafta hafta konuşma eğitimi* içinde (s. 57-94). Anı Yayınları.
- Gündoğdu, A. E. (2012). İlköğretim altıncı sınıf Türkçe dersi sözcük öğretimi etkinliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(1), 201-217. <https://doi.org/10.7884/teke.18>
- Güneş, F. (2015). Konuşma öğretiminde uygulanan yaklaşım ve modeller. A. Şahin (Ed.), *Konuşma eğitimi: yöntemler-etkinlikler* içinde (s. 151-175). Pegem Akademi.
- Güneş, F. (2016). *Türkçe öğretimi yaklaşımlar ve modeller*. Pegem Akademi.
- Hasırcı, S. (2021). Konuşma eğitiminin planlanması. G. Çetinkaya (Ed.), *Konuşma ve eğitimi* içinde (s. 213-229). Pegem Akademi.
- İşcan, A. (2015). İletişim, konuşma ve konuşmayla ilgili temel kavramlar. A. Şahin (Ed.), *Konuşma eğitimi: yöntemler-etkinlikler* içinde (s. 1-25). Pegem Akademi.
- Karadüz, A. & Damar, G. (2015). Ortaokul Türkçe öğretim programındaki konuşma yöntem ve tekniklerinin uygulanma durumu. *Akademik Araştırmalar Dergisi*, 17(67), 145 – 166. <https://www.acarindex.com/pdfs/500589>
- Karakuş, N. & Gazioğlu, M. (2020). Beden dili ve unsurları. M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 101-127).Pegem Akademi.
- Kardaş, M. N. & Kardaş, N. (2020). Konuşma eğitimiyle ilgili temel bilgiler. M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 1-23). Pegem Akademi.
- Kaplan, K. (2021).Türkçe öğrenmenin ve öğretmenin anlamı. E. Karagöl (Ed.), *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları* içinde (s. 1-24). Pegem Akademi.

- Kavruk, H. & Yıldırım, N. (2021). Türkçe öğretim programındaki konuşma kazanımlarının ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerine yansımaları. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 9(2), 159-174. <https://doi.org/10.29228/ijlet.51274>
- Kaya, M. & Aydın, E. (2024). 2019 Türkçe dersi öğretim programı ile 2024 Türkçe dersi öğretim programı'nın karşılaştırılması. *Harran Maarif Dergisi*, 9(1), 108-146. <https://doi.org/10.22596/hej.1482003>
- Kesici, S. (2021). *Konuşma becerisini geliştirmek için kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri ile ilgili çalışmalar üzerine bir inceleme*. (Tez No. 683022) [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Kıyagan, H., G. (2019). *5, 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin yenilenmiş Bloom sınıflamasına göre yaratıcılık açısından değerlendirilmesi*. (Tez No. 601671) [Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Korkmaz, Z. (2023). *Türk dili üzerine araştırmalar I-II*. (e-kitap). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Krathwohl, D. R., & Anderson, L. W. (2010). Merlin C. Wittrock and the revision of Bloom's taxonomy. *Educational Psychologist*, 45(1), 64-65.
- Maden, A. (2020). *Türkçe dersi öğretim programlarında konuşma eğitimi*. M. N. Kardaş (Ed.), *Konuşma eğitimi* içinde (s. 25-61). Pegem Akademi.
- Marangoz, M. M. (2014). *İlköğretim Türkçe ders kitaplarında konuşma eğitimi uygulamaları*. (Tez No. 370455) [Yüksek Lisans Tezi, Uşak Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- McDonough, J., Shaw, C. & Masuhara, H. (2013). *Materials and methods in ELT: a teacher's guide*. Blackwell.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2006). *İlköğretim Türkçe dersi öğretim programı (ortaokul 6, 7 ve 8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Millî Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2023). *Öğretim programı okuryazarlığı öğretmen rehber kitabı*. MEB Yayınları.

- Millî Eğitim Bakanlığı[MEB]. (2024). *2024 Ortaokul Türkçe dersi öğretim programı (5-8. sınıflar)*. MEB Yayınları.
- Memiş, M. & Kalyoncu, M. R. (2024). 2024 Türkçe öğretim programı ile 2019 Türkçe öğretim programı'nın karşılaştırmalı incelenmesi. *International Journal of Language Academy*, 12 (2), 176-199. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.76352>
- Oryaşın, U. (2020). *Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin bütüncül bir anlayışla incelenmesi*. (Tez No. 628184) [Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ömeroğlu, A. F. & Hakkoymaz, S. (2022). Ortaokul Türkçe ders kitaplarındaki etkinliklerin söz varlığı öğretiminde kullanılan yöntem ve teknikler açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 10(2), 347-362. <https://doi.org/10.16916/aded.1053964>
- Özdemir, O. (2019). Türkçe öğrenme ve öğretmenin anlamı ve önemi. K. Bulut ve M. N. Kardaş (Ed.), *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları* içinde (s. 59-829). Pegem Akademi.
- Sakarya Erkek, G. (2023). K12 beceriler çerçevesi'nde belirlenen konuşma alan becerilerine göre ortaokul Türkçe ders kitaplarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(1), 677-700. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1308356>
- Sallabaş, M. E. (2021). Konuşma eğitimi. F. Temizyürek ve T. Türkben (Ed.), *Türkçe öğretimine genel bir bakış* içinde (s. 209-245). Pegem Akademi.
- Sallabaş, M. E. & Kiler, B. (2024). Dil becerilerini ölçme ve değerlendirme sürecinde Türkçe öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar ve çözüm önerileri. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 12(3), 650-666. <https://doi.org/10.16916/aded.1484732>
- Saygı, S. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 8. sınıf Türkçe ders kitabı*. Hecce Yayıncılık.
- Serin, N. & Arslan, N. (2023). Türkçe ve Türk kültürü ders kitaplarındaki konuşma etkinliklerinin incelenmesi. *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 13(2), 2027-2052. <https://doi.org/10.48146/odusobiad.1192252>
- Sıgır, Ü. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri*. Beta Yayıncılık.

- Şahin, A. & Aydın, G. (2015). Konuşmada beden dili. A. Şahin (Ed.), *Konuşma eğitimi: yöntemler-etkinlikler* içinde (s. 226-234). Pegem Akademi.
- Şen, Ü. (2022). Dil eğitiminin genel kavramları. Ü. Şen (Ed.), *Dil eğitiminin temel kavramları* içinde (s. 1-22). Pegem Akademi.
- Türk Dil Kurumu. (2025). Etkinlik. *Güncel Türkçe sözlük*. 13.04.2025 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Temizkan, M. (2014). Ortaokul Türkçe ders kitaplarının Türkçe dersi öğretim programındaki temel beceriler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 2(1), 49-72. <https://doi.org/10.16916/aded.99872>
- Temizkan, M. (2017). Konuşma becerisi. F. Temizyürek, İ. Erdem ve M. Temizkan (Ed.), *Konuşma eğitimi (sözlü anlatım)* içinde (s. 200-233). Pegem Akademi.
- Topçuoğlu Ünal, F. & Özden, M. (2012). *Diksiyon ve konuşma eğitimi*. Pegem Akademi.
- Topçuoğlu, F. (2010). *Türkiye ve İngiltere’de ilköğretim ikinci kademedeki kullanılan ana dili öğretimi ders kitaplarındaki beceri alanlarının karşılaştırılması*. (Tez No. 254592) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Türkben, T.(2021). Konuşma eğitimi. E. Karagöl (Ed.), *Türkçe öğrenme ve öğretim yaklaşımları* içinde (s. 167-202). Pegem Akademi.
- Ugan, F. (2023). *Türkçe ders kitaplarının tema öğretimi açısından incelenmesi*. (Tez No. 792476) [Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi], Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Ulutaş, N. (2019). Konuşma eğitimi ve retorik sanatının iletişimdeki önemi. *International Journal of Language Academy*, 7(4), 28-54. <http://dx.doi.org/10.29228/ijla.39932>
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayınları.
- Yıldırım, N. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitabı (5, 6, 7 ve 8. sınıf) etkinliklerinin dil becerilerine dağılımı üzerine bir inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 10(4), 1445-1456. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/67281/1049551>

- Yıldırım Şen, G. (2024). *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu 6. sınıf Türkçe ders kitabı*. Yıldırım Yayınları.
- Yılmaz, M. Y. (2020). Türkçe eğitiminde konuşma eğitimi. A. Z. Güven (Ed.), *Türkçe eğitime genel bir bakış* içinde (s. 65-79). Pegem Akademi.
- Yılmaz, D. & Abacı, İ. Ç. (2024). Ortaokul Türkçe öğretmenlerinin kullandıkları konuşma yöntem ve teknikleri. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 12(36), 919-936. https://dergipark.org.tr/tr/pub/egitimvetoplum/issue/82859/1330755#article_cite
- Yurdakal, İ. H. (2020). Anadili Türkçe olmayan öğrencilere Türkçe öğretimi. F. Susar Kırmızı (Ed.), *İlk ve ortaokullarda Türkçe öğretimi* içinde (s. 473-500). Anı Yayınları.

EKLER

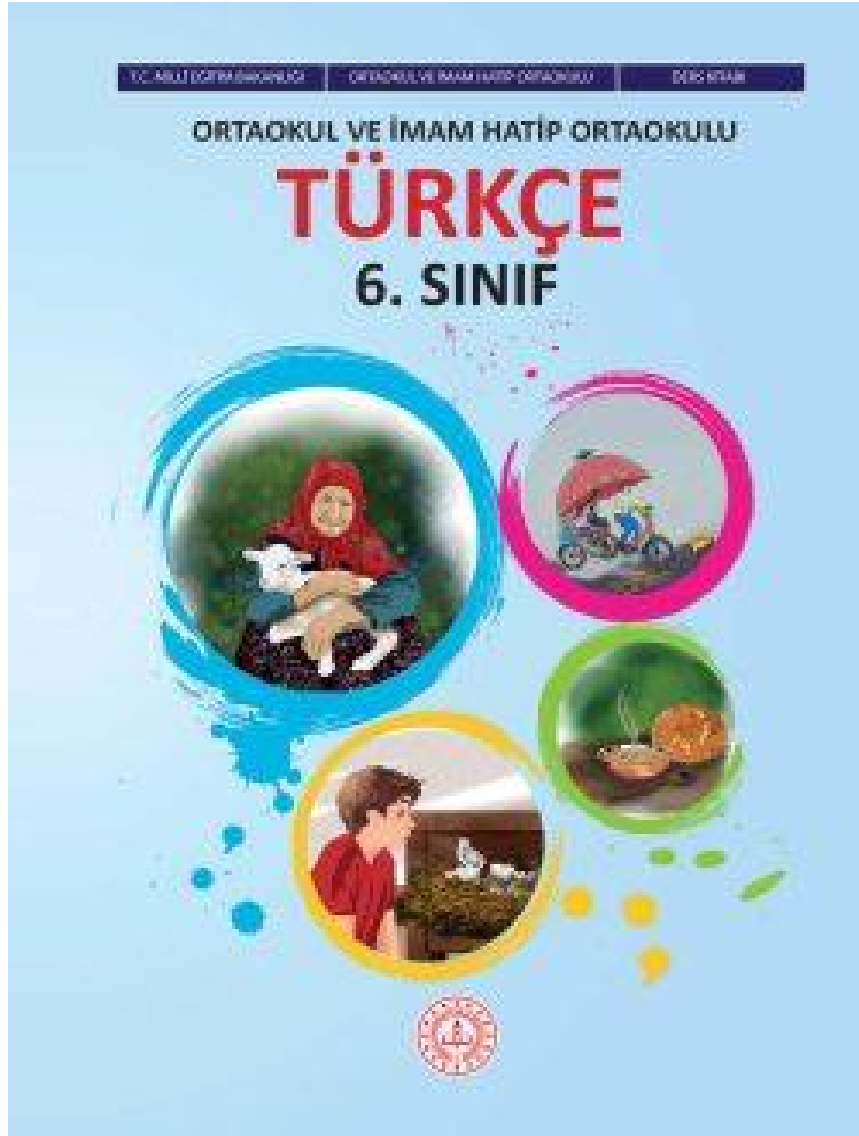
EK 1. 5. Sınıf MEB 1. Türkçe Ders Kitabı

EK 2. 5. Sınıf MEB 2. Türkçe Ders Kitabı

EK 3. 6. Sınıf MEB Türkçe Ders Kitabı

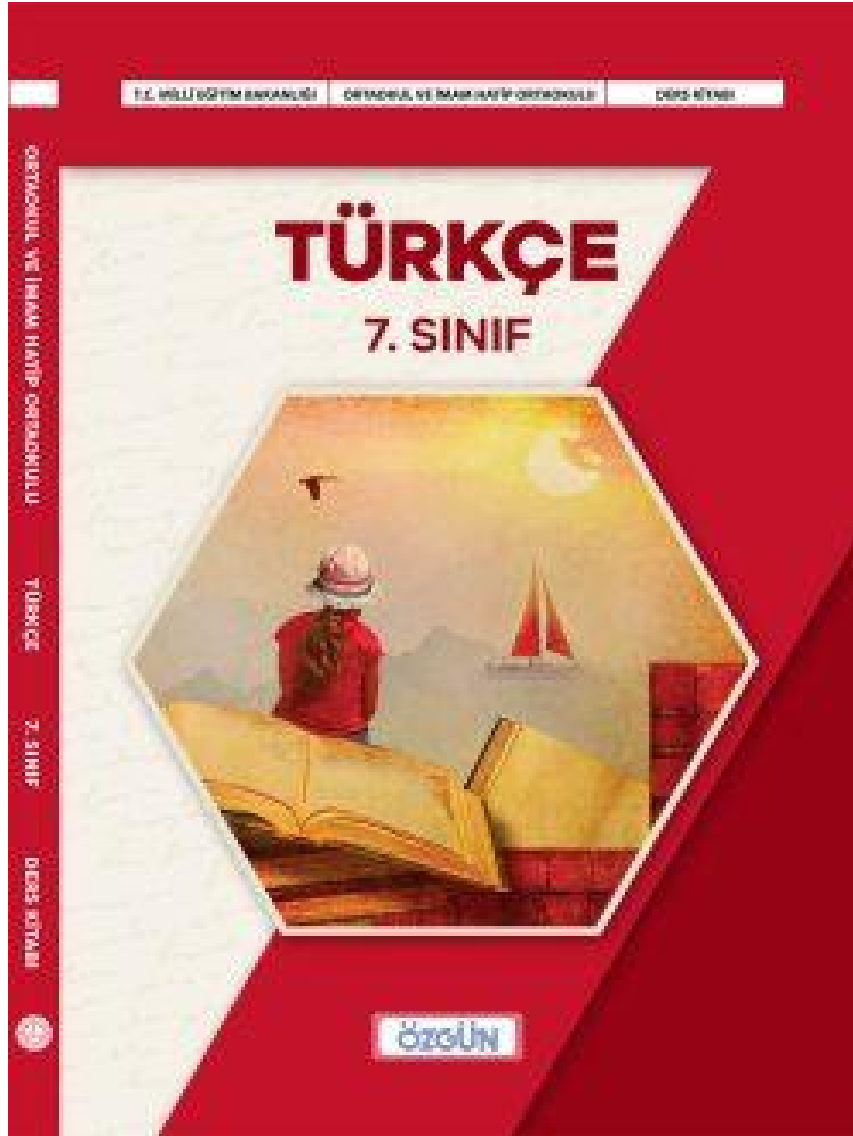
EK 4. 6. Sınıf Yıldırım Yayınları Türkçe Ders Kitabı

EK 5. 7. Sınıf MEB Türkçe Ders Kitabı

EK 6. 7. Sınıf Özgün Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı

EK 7. 8. Sınıf Hecce Yayıncılık Türkçe Ders Kitabı

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ TEZ DEĞERLENDİRME FORMU		
Öğrencinin Adı Soyadı: Gamze Kader Deniz		EVET
Kapak		
1	Tez başlığı, tutanaktaki başlıkla aynı mı?	✓
2	Kapaktaki ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	✓
3	Kapak format kılavuzdaki kapak formatına uygun mu?	✓
4	Kapakta yazılan tüm yazılar doğru olarak verilmiş mi?	✓
İçindekiler		
5	Sayfa numaraları tam verilmiş mi?	✓
6	Şekil, çizelge vb. listeleri verilmiş mi? Sıralaması doğru mu?	✓
7	Özet, abstract, giriş, sonuçlar vb. bölümler var mı?	✓
8	Yazım hataları kontrolü yapıldı mı?	✓
Giriş		
9	Hazırlanan tezin önemini anlatıyor mu?	✓
10	İkinci ve üçüncü dereceden başlık içermemeli kuralına uyuldu mu?	✓
Özet/Abstract		
11	Kılavuza uygun mu?	✓
12	Ay ve yıl savunmaya girilen tarihle tutarlı mı?	✓
13	Özet; tek sayfa, tek aralık, tek paragraf kuralına uygun olarak yazıldı mı?	✓
14	Bilim kodu, sayfa adedi, anahtar kelimeler ve tez danışmanı yazıldı mı?	✓
Kaynakça		
15	Kaynakların tamamına metin içinde atıf yapıldı mı?	✓
16	Kaynak formatı kılavuzdaki kaynak formatına uygun olarak hazırlanmış mı?	✓
17	Atıf formatı kılavuzdaki atıf formatına uygun mu?	✓
Atıf Yöntemi APA 7 ☒ CMS ☐ İSNAD ☐		
Genel Değerlendirme		
18	Etik beyan açıklaması okundu, uyuldu ve imzalandı mı?	✓
19	Kabul/Onay sayfası kılavuzdaki formata uygun olarak düzenlenmiş mi?	✓
20	Kabul /Onay sayfasında belirtilen oy birliği/oy çokluğu seçeneklerinden uygun olanı savunmayla tutarlı olacak şekilde belirlenmiş mi?	✓
21	Sayfa kenar boşlukları ve sayfa numaraları kılavuzdaki formatına uygun mu?	✓
22	Paragraf boşlukları ve metin satır aralığı kılavuza uygun olacak şekilde düzenlenmiş mi?	✓
23	Başlık yazımları kılavuzdaki başlık formatlarına uygun mu?	✓
24	Yazı tipi ve boyutu kılavuzdaki yazı tipi ve boyutu formatına uygun mu?	✓
25	Şekil, çizelge vb. açıklama ve numaralandırmaları kılavuzdaki formata uygun olarak yazılmış mı?	✓

Danışman: Doç. Dr. Mehmet FİDAN